

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

**ПРОЦЕС ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ УРБАНОНІМІКОНУ
КРИВОГО РОГУ В 2023 РОЦІ**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки IV курсу
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.01 «Українська мова
і література», ОПП «Українська і
англійська мови: переклад та
редагування»
Ірини Віталіївни ФЕДОРЕНКО

Науковий керівник:
к.філол.н., доцент кафедри
української мови та прикладної
лінгвістики
Людмила КРАВЧЕНКО

«Допущено до захисту»
протокол засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики
№ 16 від 11 червня 2025 року
завідувач кафедри
к.філол.н., доц. **Сергій РІЗНИК**

АНОТАЦІЯ

У дипломній роботі було проаналізовано 273 назви вулиць Кривого Рогу до перейменування і 273 назви вулиць після перейменування, досліджено їхні лексико-семантичні й структурні особливості, встановлено мотиви номінації та проаналізовано маркери національної ідентичності, акцентовані в назвах.

Актуальність теми зумовлена активною дерусифікацією топонімів міста Кривого Рогу, переходом у процесі назовництва від онімів із віддзеркаленням радянської ідеології до назв з українськими культурними кодами, а також нагальною потребою в поясненні містянам причин зміни власних назв, що пов'язано з низькою обізнаністю громадян із важливістю перейменувань географічних об'єктів з радянськими чи російськими назвами, особливо в період війни.

Об'єктом дослідження є 273 назви вулиць Кривого Рогу до та після перейменувань.

Предмет дослідження – лексико-семантичні та структурні особливості, а також мотиви номінації перейменованих вулиць Кривого Рогу.

Мета роботи – визначити принципи та мотиви номінації, довести важливість дерусифікації топонімів і вплив цього процесу на свідомість громадян. Для досягнення поставленої мети було виконано такі **завдання**: зібрати назви вулиць до та після перейменувань; визначити лексичну базу перейменованих урбанонімів та дослідити їхню структуру; простежити мотиви номінації, що стали підставою для обрання нових назв; проаналізувати сучасні найменування урбанонімів і з'ясувати, які маркери національної ідентичності вплинули на їхнє формування; провести соціолінгвістичне опитування щодо ставлення криворіжців до процесу перейменування.

У ході проведеного аналізу з'ясовано, що найпоширенішими серед нових назв стали апелятиви (39, 4%), які вирізняються семантичною прозорістю та зручністю в ужитку. Значну частину перейменувань становлять урбаноніми на честь видатних осіб (29, 67%), серед яких 25, 9% вулиць названо на честь

учасників бойових дій. Серед маркерів національної ідентичності, що найчастіше трапляються в перейменованих назвах, переважає маркер «спільної території» (22, 71%).

Ключові слова: *українська мова, урбаноніми, перейменування, деколонізація, національна ідентичність, лінгвістичний ландшафт.*

ABSTRACT

The diploma thesis analyzed 273 street names in Kryvyi Rih before the renaming and 273 street names after the renaming. It examined their lexical-semantic and structural features, identified the motives behind the naming, and analyzed the markers of national identity.

The relevance of the topic is due to the active de-russification of the toponyms of Kryvyi Rih, the transition in the naming process from names reflecting Soviet ideology to names with Ukrainian cultural codes, and the urgent need to explain to city residents the reasons behind changing these names. This need arises from citizens' low awareness of the importance of renaming geographic objects with Soviet or Russian names, especially during wartime.

The object of the research is the urbanonyms of Kryvyi Rih before and after the renaming.

The subject of the research is the lexical-semantic and structural features, as well as the motives for naming the renamed streets of Kryvyi Rih.

The aim of the thesis is to determine the principles and motives of naming, to prove the importance of de-russifying toponyms, and to show the impact of this process on citizens' consciousness. To achieve this aim, the following **objectives** were carried out: selecting the research material, the street names before and after the renaming; determining the lexical base of the renamed urbanonyms and examining their structure; identifying the motives for naming that served as the basis for selecting the new names; analyzing modern urbanonym names and determining which markers of national identity influenced their formation; conducting a sociolinguistic survey on Kryvyi Rih residents' attitudes toward the renaming process.

During the analysis, it was found that the most common among the new names were appellatives (39.4%), which are characterized by semantic transparency and convenience in use. A significant portion of the renamings consists of urbanonyms named after prominent individuals (29.67%), among which 25.9% of streets are

named after combatants. Among the markers of national identity most often found in the renamed names, the “shared territory” marker (22.71%) prevails.

Keywords: *Ukrainian language, urbanonyms, renaming, decolonization, national identity, linguistic landscape.*

Зміст

ВСТУП	6
РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ ПИТАННЯ ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ УРБАНОНІМІВ	9
1.1. Дослідження процесу перейменування урбанонімів у працях останніх десятиліть	9
1.2. Законодавче підґрунтя та зміни топонімікону в Україні	16
ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ	18
РОЗДІЛ II. УРБАНОНІМИ МІСТА КРИВОГО РОГУ	20
2.1. Лексико-семантичний і структурний аналіз перейменованих урбанонімів Кривого Рогу	20
2.1.1. Лексична база перейменованих урбанонімів	20
2.1.2. Структура перейменованих урбанонімів	25
2.2. Мотиви номінації в перейменованих назвах вулиць Криворіжжя	27
2.3. Вплив зміни світогляду українців на урбанонімікон Кривого Рогу	34
2.3.1. Урбанонімний простір Криворіжжя до перейменувань	35
2.3.2. Маркери української національної ідентичності в перейменованих урбанонімах	38
2.4. Ставлення криворіжців до процесу перейменувань (на основі соціолінгвістичного опитування)	44
ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ	48
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	54
ДОДАТКИ	58
Список урбанонімів до та після перейменувань	58
Соціолінгвістичне опитування щодо перейменувань урбанонімів у Кривому Розі	75

ВСТУП

Питання перейменування вулиць в Україні є надзвичайно актуальним від моменту здобуття незалежності. Урбаноніми, як і будь-які інші власні назви, слугують не лише засобом орієнтації в просторі, а також є відображенням культурної, мовної та історичної ідентичності народу. Особливої гостроти це питання набуло в умовах повномасштабної війни з росією, коли постала нагальна потреба в деколонізації свідомості українців й топонімного простору.

За СРСР значна частина міських назв була пов'язана з іменами радянських, переважно російських, діячів політики, науки, культури та військової справи. Такі найменування формували в громадян уявлення про «братство» українського та російського народів, підкріплюючи це спільною мовою, історією, територією та культурними кодами. Проте сучасні реалії показали, що росія нам зовсім не друг. Жорстокі злочини, учинені російськими військами на українській землі, остаточно розвіяли міф про спільність українців і росіян.

На тлі цих подій в українському суспільстві посилюються прагнення до утвердження власної ідентичності, мови, культури та історичної пам'яті. Війна не лише згуртувала українців, а й актуалізувала питання очищення простору від нав'язаних назв і постколоніальних символів. Перейменування топонімів – це не просто зміна вивісок, а глибокий символічний акт, що сприяє переосмисленню минулого й утвердженню української національності. Це спосіб вшанування героїв, які борються за незалежність України, та засіб утвердження історичної правди. У цьому контексті питання дерусифікації урбанонімів є не лише суспільно важливим, а й науково вагомим.

Актуальність дослідження зумовлена активною дерусифікацією урбанонімів міста Кривого Рогу, переходом у процесі назовництва від онімів з віддзеркаленням радянської ідеології до назв з українськими культурними кодами, а також нагальною потребою в поясненні містянам причин зміни власних назв, що пов'язано з низькою обізнаністю громадян із важливістю

перейменувань географічних об'єктів із радянськими чи російськими назвами, особливо в період війни.

Мета дослідження – описати процес перейменування вулиць Кривого Рогу та продемонструвати важливість дерусифікації урбанонімів і вплив цього процесу на свідомість громадян.

Мета передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) дібрати матеріал дослідження, назви вулиць до та після перейменувань;
- 2) розглянути теоретичні праці, присвячені вивченню урбанонімів;
- 3) визначити лексичну базу перейменованих урбанонімів та дослідити їхню структуру;
- 4) простежити мотиви номінації, що стали підставою для обрання нових назв;
- 5) опрацювати назви урбанонімів до перейменування;
- 6) проаналізувати сучасні найменування урбанонімів і з'ясувати, які маркери національної ідентичності вплинули на їхнє формування;
- 7) провести соціолінгвістичне опитування щодо ставлення криворіжців до процесу перейменування.

Об'єкт дослідження – урбаноніми Кривого Рогу до та після перейменувань.

Предмет дослідження – лексико-семантичні та структурні особливості, а також мотиви номінації перейменованих вулиць Кривого Рогу.

Матеріал дослідження – 273 урбаноніми, які були змінені у 2023 році внаслідок набуття чинності Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії».

Джерела – офіційний сайт виконкому Криворізької міської ради.

Новизна роботи полягає в тому, що на новому для лінгвістики матеріалі буде здійснено системний аналіз принципів та мотивів найменування урбанонімів, вивчено їхній вплив на мовну свідомість мешканців і проаналізовано ставлення громадян до процесу дерусифікації.

Апробація дослідження була на двох студентських наукових конференціях, зокрема виступи на:

1) ІХ Всеукраїнських наукових читаннях за участі молодих учених «Філологія ХХІ століття: нові дослідження і перспективи» із доповіддю «Процес деколонізації урбанонімікону Кривого Рогу в 2023 році» та публікація тез у співавторстві з науковим керівником Кравченко Л. О.

Федоренко І. В., Кравченко Л. О. Процес деколонізації урбанонімікону Кривого Рогу в 2023 році. Тези ІХ Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених «Філологія ХХІ століття: нові дослідження і перспективи». Частина II. 10–11 квітня 2025 року. Київ, 2025. С. 171–172.

2) І Міжнародній науково-практичній конференції «Новітні тенденції сучасної лінгвістики та методики навчання іноземних мов» із доповіддю «Перейменування урбанонімів Кривого Рогу внаслідок деколонізаційних процесів».

Структура роботи. Робота містить вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаної літератури (32) і два додатки: таблиця з 273 назвами вулиць до перейменування та 273 назвами вулиць після перейменування; соціолінгвістичне опитування щодо перейменувань урбанонімів у Кривому Розі. Загальний обсяг бакалаврської – 84 сторінки. Основний зміст викладено на 53 сторінках.

РОЗДІЛ І. ІСТОРІЯ ПИТАННЯ ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ УРБАНОНІМІВ

1.1. Дослідження процесу перейменування урбанонімів у працях останніх десятиліть

Урбаноніми – назви внутрішньоміських об'єктів міст (назви вулиць, площ, районів та мікрорайонів, парків, організацій та установ та інше) [Титаренко 2013, с. 171]. Урбаноніми є цікавим предметом дослідження, оскільки їхній аналіз дає змогу простежити соціокультурні тенденції, що формуються в міському просторі. Вагомим критерієм для надання назв об'єктам є здатність нової назви зафіксувати визнання загальнолюдських і національних моральних цінностей [Кравченко; Романюк, с. 187]. Крім того, вони відображають історичні зміни і закарбовують пам'ять про важливі моменти в історії або видатних постатей, які так чи інакше вплинули на розвиток і становлення нації. «Урбанонімія значною мірою впливає на формування або коригування історичної пам'яті, творення нових знань про минуле, або спростування того, що вважали достовірними історичними фактами» [Павленко 2018, с. 60].

Урбанонімний простір Криворіжжя постійно змінювався та розвивався. Такі процеси були пов'язані з політичними, культурними й історичними змінами в країні. Тож дослідження сучасних назв міста є вкрай важливим, адже, як зазначала А. Титаренко, «виникнення та формування [урбанонімів] тісно пов'язане із загальними соціокультурними тенденціями розвитку суспільства, державною ідеологією, а також залежить від проявів національної ментальності мешканців певного регіону» [Титаренко 2013, с. 171]. Водночас Г. Гримашевич вважає, що «номінація урбанонімів у сучасних умовах є виразником активних процесів націєтворення, показником національної свідомості та відображенням картини світу тієї території, де активно відбувається перейменування з огляду на декомунізацію» [Гримашевич 2016, с. 53].

В українському урбаноніміконі донедавна переважала значна кількість топонімів, присвячених російським і радянським діячам культури, науки, військовим командирам, а також особам, які обіймали керівні посади в органах державного управління та політичних структурах. Це сприяло навмисному применшенню внеску українців у розвиток культури та науки, а подекуди й повному їхньому витісненню з суспільної пам'яті. Водночас російські історичні й культурні наративи набували статусу загальноприйнятих у межах радянського простору, що посилювало ідеологеми про «братні народи», «старшого брата» та «спільний цивілізаційний простір». Комуністична ідеологізація назв вулиць носила тотальний характер. Перейменовано було чи не сто відсотків назв [Гирич 2013, с. 136]. Як писала Л. Масенко, «у такий спосіб ідеологізовані просторові поняття уніфікували навколишнє середовище й відчужували особистість від природного національно-історичного і соціокультурного ландшафту» [Масенко 2017, с. 205].

В. Артюх зазначає: «Історична пам'ять у контексті політики пам'яті є функцією влади, яка визначає, як потрібно спільноті уявляти минуле». Дослідник також вважає, що «саме держава нав'язує людині як члену певної спільноти національні межі сприйняття, розуміння та запам'ятовування, тобто ті форми мислення, які необхідні для найповнішого контролю над підлеглими» [Артюх 2013, с. 3].

За мовознавицею Ю. Фернос урбаноніми несуть у собі історію певного краю, уособлюють певні ідеї, інтереси й цінності. Дослідниця зазначає, що «Україна ніколи не збудує заможного та спокійного майбутнього без подолання спадщини тоталітарного минулого, адже тоталітаризм і добробут – несумісні. Тож перейменування назв вулиць, пов'язаних з комуністичним режимом, – обов'язкова умова того, щоб у нашій державі відбулися позитивні суспільні перетворення» [Фернос 2018, с. 299].

Назва вулиці – це не просто абстрактне найменування місцевості, а один зі способів заповнення простору інформацією, надання йому певних смислів. Перейменування, здійснені у процесі декомунізації, є одним із інструментів

формування нової моделі простору пам'яті, зміни вектора запам'ятовування/пригадування та забуття або коригування кодів, які творилися в попередній період [Павленко 2018, с. 61].

Розуміння географічних назв та їхніх зв'язків з мовними, географічними та історичними аспектами є важливим для вивчення урбанонімікону міста, зокрема народна термінологія може бути важливим джерелом для розкриття значень деяких топонімів. Дослідники виділяють такі групи топонімів: а) гідроніми – назви водних об'єктів; б) ороніми – назви гір, гірських масивів; в) хороніми – назви, територій, частин світу, областей тощо; г) ойконіми – назви населених пунктів; ґ) мікротопоніми – назви об'єктів локального значення; д) урбаноніми – назви вулиць, майданів у населених пунктах [Кравченко 2014, с. 15].

Мовознавиця С. Ковтюх досліджувала соціономастичні аспекти перейменувань власних назв в Україні, а саме як позамовні чинники впливають на процеси перейменування, зокрема суспільно-політичні, геополітичні, економічні, юридичні та соціально-психологічні аспекти. Дослідниця визначила, що впродовж усієї історії пріоритетність різних критеріїв номінації постійно змінювалася через суспільно-політичний контекст. В українській топонімії домінували природничі критерії, які враховували фізико-географічні особливості місцевості, а також її флору та фауну. Однак за радянської влади основну роль почали відігравати суспільно-політичні критерії, які ґрунтувалися на ідеологічній доцільності [Ковтюх 2017, с. 163].

Процес перейменування вулиць в Україні відбувався у три основні етапи, кожен з яких був зумовлений суспільно-політичними трансформаціями. Перший етап розпочався після проголошення незалежності у 1991 році та був спрямований на усунення радянських топонімів, що асоціювалися з тоталітарним режимом. Другий етап відбувся у 2014 - 2016 роках у межах декомунізації, і в цей період відбулося масштабне перейменування географічних об'єктів, пов'язаних із комуністичною ідеологією. Третій етап активізувався після початку повномасштабної агресії Росії у 2022 році та отримав назву

«дерусифікації». Його головною метою стало вилучення з урбанонімікону назв, які використовувалися в межах ідеології «руського мира». «Перейменовувалися вулиці, названі не лише на честь радянських діячів (оскільки більшість таких назв були змінені ще під час попередніх двох хвиль перейменувань), а й на честь російських письменників, композиторів та науковців, адже будь-який культурний зв'язок з державою-агресором став недоречним» [Андрощук 2023, с. 13]. Заразом було порушено питання про те, як саме має виглядати топонімічний простір незалежної України, зокрема на територіях, що свого часу зазнали значного впливу русифікації та дотепер зберігають лояльне ставлення до радянських часів [Немировська 2020, с. 116].

Мовознавець В. Лучик вважає, що «більша частина перейменувань у системі топонімів України є невиправданою і неаргументованою тому, що офіційне ім'я будь-якому об'єкту повинні надавати один раз, тоді воно природно й надійно виконує свої функції, обростає відповідними конотаціями і стає своєрідною пам'яткою мови та культури... його заміна – це втрата частки народної пам'яті й культури, зневага до народу та його спадщини». Дослідник виділяє основні принципи і критерії, що лежать в основі топонімної номінації та відновлення історичних назв, це: 1) природничі критерії – враховують зв'язок топонімів із природними особливостями місцевості, зокрема її рельєфом, рослинним і тваринним світом; 2) суспільно-політичні критерії – відображають державницькі ідеали, патріотичні цінності та демократичні засади, що формують національну ідентичність; 3) історичні критерії – ґрунтуються на принципах історичної правди, неупередженого ставлення до подій і постатей, що відіграли значущу роль у національному чи світовому контексті; 4) культурні критерії – враховують відповідність топонімів національним традиціям, матеріальній та духовній спадщині українського народу; 5) етико-естетичні критерії – пов'язані з моральними принципами, толерантністю та вимогами до милозвучності назв, які повинні гармонійно сприйматися суспільством; 6) лінгвістичні критерії – визначають відповідність назв мовним нормам, їхню

етимологічну мотивованість, правильність оформлення та унікальність [Лучик 2009, с. 30 – 32].

Проблематика перейменувань у сучасній Україні стала об'єктом дослідження багатьох лінгвістів. Зокрема, дослідниці Л. Кравченко та Х. Петрів аналізували вплив процесів дерусифікації на формування національної ідентичності українців у контексті урбанонімії. Вони запропонували класифікацію урбанонімів за такими категоріями: 1) назви вулиць, що репрезентують спільні світоглядні орієнтири; 2) топоніми, які підкреслюють спільну територіальну приналежність; 3) назви, що відображають колективні досягнення; 4) урбаноніми, що увічнюють пам'ять про спільне історичне минуле; 5) найменування, що символізують спільну мову та культуру; 6) назви, які відображають економічну взаємозалежність; 7) урбаноніми, що вказують на спільну релігію [Кравченко; Петрів 2022, с. 48].

Питання національної ідентичності та суспільних процесів розглядала дослідниця Х. Петрів. Мовознавиця описувала чинники національної ідентичності, які впливають на формування національної ідентичності. У своїй статті науковиця виділяє такі чинники в порядку їх спадання: 1) спільна мова; 2) спільні дії (рішення, досягнення результатів); 3) людські переконання (члени нації визнають одне одного як співвітчизників); 4) спільне історичне минуле; 5) спільна економіка; 6) постійне проживання в одній країні; 7) спільна релігія [Петрів 2019, с. 87].

Дослідження урбанонімів передбачає їхню систематизацію, оскільки без неї неможливо здійснити ґрунтовний аналіз. Методологічна основа дослідження включає розроблення класифікаційних підходів, серед яких виокремлюють три основні принципи класифікації географічних назв: 1) лексико-семантичний; 2) морфолого-словотвірний; 3) бінарний (поєднання лексико-семантичного та словотвірного аспектів). А. Титаренко вважає, що «аналіз наявних у лінгвістиці підходів до класифікації урбанонімів, сприяє уточненню їх лінгвістичного статусу», а «систематизація різних підходів дає змогу уніфікувати розрізнені

думки щодо термінології та визначити місце урбанонімів у загальній класифікації топонімів» [Титаренко 2013, с. 179].

Джерела творення урбанонімів та їхня будова поки що належать до досить слабо вивчених аспектів їхнього існування. Мовознавиця О. Галай аналізувала джерельну і твірну базу урбанонімів. Вона визначила, що «основним джерелом офіційних урбанонімів є антропоніми та топоніми», а також дослідила способи творення урбанонімів: 1) мезонімізація – творення урбанонімів від особових імен; 2) трансонімізація – від однієї власної назви виникає інша; 3) плюралізація – утворення нових назв шляхом зміни їхнього граматичного числа; 4) онімізація – загальна власна переходить у розряд власної; 5) конверсія – назви, утворені від прикметників; 6) префіксально-суфіксальний спосіб – утворення нової назви, шляхом додавання афікса [Галай 2009, с. 33–35].

Питання структури урбанонімів також досліджували О. Тихоненко та І. Підгородецька. Аналізуючи назви вулиць Харкова, дослідниці поділили всі назви за трьома групами: 1) однокомпонентні; 2) двокомпонентні; 3) багатокомпонентні. Серед двокомпонентних найменувань мовознавиці виділили декілька генітивних моделей: 1) іменник + іменник; 2) прикметник + іменник; 3) прикметник + прикметник; 4) числівник + іменник [Тихоненко, Підгородецька 2022, с. 24].

К. Андрощук вважає, що «урбанонімний простір все ж є неоднорідним за своєю структурою, а відтак – потребує чіткої систематизації». Дослідниця аналізувала вулиці м. Вінниці та з'ясовувала, якими мотивами номінації послуговувалися під час вибору нових назв вулиць. Лінгвістка пояснює, що «мотивація в лінгвістиці означає вибір мовного матеріалу для назви певної ознаки предмета шляхом використання вже існуючих морфем, відчуття носіями мови формально-семантичного асоціативного зв'язку між певним словом та іншими словами у словнику, а також вибір ознаки предмета як символу цілого об'єкту» [Андрощук 2024, с. 38].

Питання мотиваційної бази досліджували багато лінгвістів. Р. Яцків вважає, що «у називанні вулиці вирішальною повинна виступати природа номінованих об'єктів». Аналізуючи мотиви номінації вулиць Дрогобича, дослідниця виділила п'ять груп урбанонімів: 1) меморіальні назви – назви міських об'єктів, присвячені видатним особистостям, які зробили значний внесок у розвиток держави або міста та мають суспільну значущість; 2) асоціативні назви – назви, що характеризують об'єкт через його просторову близькість до іншого об'єкта, розташованого на певній вулиці або поруч із нею; 3) оціночні назви – назви, мотивовані безпосередньою або об'єктивною характеристикою, коли відповідність між назвою та об'єктом є очевидною і загальновизнаною; 4) реально уявні назви – назви, що виникають внаслідок уявлення про певні особливості об'єкта або бажання надати йому конкретні риси; зазвичай такі найменування мають емоційно-естетичний або професійний характер; 5) довільні назви – назви, що не мають природної мотивації, оскільки зв'язок між найменуванням та об'єктом є умовним або відсутній [Яцків 2013, с. 294].

Питання мотивів номінації під час добору назв топонімів детально досліджував мовознавець Д. Бучко. На думку автора, мотив номінації – це основний напрям мислення, відповідно до якого відбувається називання певного об'єкта, що включає в себе відповідні способи, мотиви та засоби називання. Дослідник виокремлює чотири мотиви номінації: 1) номінація поселення на честь окремої особи або групи людей; 2) номінація поселень на честь прилеглих територій; 3) номінація поселень на честь специфічних особливостей самого населеного пункту; 4) номінація поселень на честь економічно-виробничих, суспільно-політичних факторів притаманних певній території [Бучко 2009, с. 43].

Говорячи про мотиви номінації, Л. Кравченко, проаналізувавши вулиці міста Києва, виокремлює такі групи назв: 1) урбаноніми, яким повернули колишню назву; 2) вулиці, що отримали назву відповідно до свого географічного та просторового розташування; 3) урбаноніми, названі на честь видів діяльності мешканців міста в минулому й сьогодні; 4) найменування, названі за естетичним

критерієм; 5) назви вулиць, що увічнюють пам'ять видатних осіб [Кравченко 2018, с. 378–380].

Номінаційну мотивацію визначають «на основі семантичного співвідношення похідних слів та їхніх твірних [основ] і виражають за допомогою словотворчого форманта» [Герета 2004, с. 62]. Досліджуючи вулиці міста Хмельницького, Я. Янчишина визначила чотири групи власних назв, серед них: 1) меморіальні – увічнюють пам'ять про людей, події тощо; 2) локативні – вказують на просторову характеристику; 3) асоціативні – виникають за аналогією до інших назв; 4) квалітативні – дають оцінку об'єкту [Янчишина 2013, с. 283].

Мовознавиця В. Тихоша зазначає, що «процеси урбанізації в містах нової та новітньої доби мають значний вплив на топоніміку сучасного міста, бо жива мова, яка природно відповідає духу сьогодення – це мова урбанізму». Дослідниця здійснила ґрунтовний аналіз урбанонімів м. Херсону й поділила всі назви за трьома групами: 1) пленарні урбаноніми – назви, що іменують умовно вичленовані фрагменти міської території, як правило, досить великої: мікрорайонів, селищ, містечок; 2) лінійні урбаноніми – об'єкти, які мають лінійну протяжність: вулиці, провулки, проспекти, бульвари; 3) локальні урбаноніми – назви об'єктів культурнопобутового та екстер'єрного призначення: магазини, кафе, кінотеатри, стадіони, фонтани [Тихоша 2019, с. 150].

1.2. Законодавче підґрунтя та зміни топонімікону в Україні

Перейменування відбуваються відповідно до законів України. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 16.07.2019 окреслює символи тоталітарного комуністичного та націонал-соціалістичного режимів та забороняє їхню пропаганду. У Законі зазначено, що топонімні назви, на честь осіб, які працювали в радянських органах влади або були пов'язані з діяльністю комуністичної партії вважають

символікою комуністичного тоталітарного режиму, а комуністичний тоталітарний режим був таким, що порушував права та свободи громадян. Заборонено публічне використання символів, що асоціюються з радянським режимом. Закон вшановує пам'ять українців, які постраждали від тоталітарного режиму, та гарантує захист від пропаганди радянської ідеології [21].

Закон України «Про правовий статус та вшанування пам'яті учасників боротьби за незалежність України у XX столітті» від 08.04.2015 вшановує пам'ять осіб, які брали участь у боротьбі за незалежність України протягом XX століття. Закон зазначає, що держава сприятиме поширенню інформації про історію української боротьби та борців за незалежність, і сприятиме увічненню пам'яті, зокрема у назвах об'єктів топоніміки [22].

У законі України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» від 03.05.2023 зазначено, що протягом століть росія вживала заходів задля асиміляції українського народу, мови та культури, що продовжується і сьогодні. Із початком збройної агресії росії на всій території України країна-агресорка порушує міжнародні права людини та вчиняє військові злочини з метою позбавити Україну незалежності та отримати контроль над нашою державою. Тож у Закон забороняє називати топоніми на честь осіб, що будь-яким чином сприяли проведенню російської імперської політики [8].

На підставі вищезазначених законів 18 жовтня 2023 року виконком Криворізької міської ради ухвалив рішення про створення міської комісії з питань найменування та перейменування об'єктів топоніміки, присвоєння юридичним особам і об'єктам комунальної власності імен видатних особистостей, а також увічнення пам'ятних дат і подій у межах Криворізької громади. До складу комісії увійшли представники місцевого самоврядування, науковці, педагоги, громадські діячі, краєзнавці, історики та філологи.

Після цього розпочався процес перейменування вулиць, що підпадали під дію цих законів, зокрема розпочався процес зміни назв пов'язаних з імперською та радянською спадщиною. Метою перейменування було захистити національні

інтереси та подолати російські історичні міфи. Опитування громадян тривало з 20 листопада до 19 грудня 2023 року, а остаточне рішення ухвалили 25 січня 2024 року. Виконком Криворізької міської ради запропонував мешканцям пройти опитування, в якому були подані минулі назви вулиць і декілька варіантів нових назв. Варто зазначити, що пропозиції щодо нових назв вулиць надходили безпосередньо від мешканців міста [18].

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Проаналізувавши класифікації, якими послуговуються сучасні лінгвісти при дослідженні урбанонімів, принципи й критерії номінації, підходи до класифікації назв, способи та джерела їх творення, а також маркери національної ідентичності, ми дійшли висновків, що урбаноніми – це не лише абстрактні найменування просторових об'єктів, а й важливі лінгвістичні одиниці, що репрезентують історичну пам'ять, національну ідентичність і систему цінностей суспільства. Процеси перейменування тісно корелюють із суспільно-політичними трансформаціями й слугують відображенням змін у колективній свідомості.

Сьогодні перейменування топонімів в Україні здійснюється відповідно до законів про дерусифікацію та декомунізацію топонімного простору. Ці процеси спрямовані на очищення міста від назв, пов'язаних із радянським та імперським минулим, і водночас – на утвердження української національної ідентичності.

Попри значну суспільну роль, урбаноніми залишаються недостатньо дослідженим об'єктом ономастики, що зумовлює потребу в їхній чіткій систематизації та класифікації. У межах цього дослідження ми зосередимося на аналізі лексичної основи урбанонімів, мотиваційних чинників номінації та маркерів національної ідентичності в назвах вулиць м. Кривий Ріг. У роботі ми послуговуватимемось класифікаціями Л. Кравченко, Х. Петрів, Д. Бучко, О. Тихоненко та І. Підгородецької, що дозволить здійснити комплексний лексичний аналіз та інтерпретацію маркерів національної ідентичності.

РОЗДІЛ II. УРБАНОНІМИ МІСТА КРИВОГО РОГУ

Було здійснено аналіз лексично-стилістичної бази 273 урбанонімів міста, визначено мотиви та принципи номінації, проведено тематичну класифікацію колишніх (радянських) назв і досліджено маркери національної ідентичності, що простежуються в сучасному урбаноніміконі.

2.1. Лексико-семантичний і структурний аналіз перейменованих урбанонімів Кривого Рогу

Лексична база та структурні особливості урбанонімів залишаються недостатньо вивченими аспектами сучасної ономастики, що потребують подальших досліджень. Ґрунтовний аналіз урбанонімії неможливий без детального розгляду складу найменувань, адже їхня лексична основа визначає семантичні характеристики, функціональне призначення та мовні тенденції.

2.1.1. Лексична база перейменованих урбанонімів

Дослідження лексичного наповнення урбанонімів дозволяє встановити джерела номінації, закономірності використання певних лексичних груп і принципи формування назв. Враховуючи це, важливим етапом є аналіз урбанонімів Криворіжжя, що дасть змогу окреслити їхні ключові особливості та простежити закономірності локального ономастикону. За основу нашого аналізу ми взяли класифікацію топонімів міста Києва, яку сформувала Л. Кравченко. Досліджуючи антропоніми в мовному ландшафті міста Києва, мовознавиця виділила п'ять груп лексики в складі перейменованих назв: 1) антропоніми; 2) апелятив + антропонім; 3) топоніми; 4) інші оніми; 5) апелятиви [Кравченко 2018, с. 374]. Кількісне та відсоткове співвідношення всіх груп урбанонімів представлено в *Таблиці 1* (див. *Табл. 1*), а детальний аналіз подано нижче.

Найбільша кількість назв утворилася від онімів, їх виявилось 165 (60, 43% від загальної кількості назв), водночас назв, утворених від апелятивів, ми нарахували 108 (39, 56% від загальної кількості назв).

Таблиця 1

Лексична база перейменованих урбанонімів

	№	Групи лексики	Кількість	Відсоток	Приклади
О н і м и	1	Антропоніми	77	28, 20%	<i>Вул. Вадима Сотнікова; вул. Івана Виговського; вул. Олекси Довбуша.</i>
	2	Апелятив + антропонім	5	1, 83%	<i>Вул. Родини Самиренків; вул. Гетьмана Полуботка.</i>
	3	Топоніми (гідроніми, ойконіми, астіоніми)	59	21, 61%	<i>Вул. Титенська (гідронім); вул. Чорногорка (ойконім); вул. Кременецька (астіонім).</i>
	4	Інші оніми	25	9, 15%	<i>Вул. Планетна (космоніми); вул. Великодня (хороніми); вул. Ботанічна (ергоніми).</i>

А п е л я т и в и	5	Апелятиви	108	39, 56%	<i>Вул. Геройська; вул. Малинівська; пров. Рудничний; пров. Червневий.</i>
		Разом	273	100%	

I. Відомі назви:

1. Антропоніми в лексичній базі посідають друге місце за чисельністю. Таких назв 77 (28, 20% від загальної кількості урбанонімів). Здебільшого такі назви увічнюють пам'ять осіб, які відіграли важливу роль у становленні України та вплинули на різні аспекти життя українців, як от сфера культури, науки, спорту, громадська та політична сфери. У цій групі можна виділити декілька підгруп.

А. Урбаноніми, створені на основі поєднання імені та прізвища. Таких назв у цій групі найбільше – 70 (що становить 25, 64% від загальної кількості назв). Наприклад: *вул. Андрія Грудницького* (криворіжець-військовослужбовець, який загинув у російсько-українській війні), *вул. Олекси Довбуша* (керівник українського повстанського руху), *вул. Марусі Чурай* (українська співачка та поетеса), *вул. Козака Рога* (герой криворізької легенди про заснування міста).

Б. Урбаноніми, в основі яких псевдонім. Такі назви закарбовують пам'ять про видатних людей, які були більш відомі громадськості під вигаданим ім'ям, аніж під справжнім. Таких назв усього 5 (що становить 1, 83% від загальної кількості назв), як-от: *вул. Великого Кобзаря* (справжнє ім'я – Тарас Шевченко, поет, прозаїк, живописець), *вул. Кузьми Скрябіна* (справжнє ім'я – Андрій Кузьменко, український співак, загинув в автокатастрофі неподалік

міста Кривого Рогу), *вул. Івана Багряного* (справжнє ім'я – Івана Лозов'ягін, український письменник).

В. Урбаноніми, лексичною базою для яких слугували прізвища. Така назва всього одна (що становить 0,36% від загальної кількості назв), вона двокомпонентна і становить поєднання прізвищ двох осіб – *вул. Ільфа і Петрова* (одеські письменники Ілля Ільф і Євген Петров).

Г. Урбаноніми, в основі яких лежить ім'я. Тут теж можна виділити лише одну (0,36% від загальної кількості назв) назву – *вул. Роксолани* (дружина султана Османської імперії, входить до переліку найвідоміших українок).

2. Апелятив + антропонім. Таких назв небагато, усього 5 (що становить 1,83% від загальної кількості назв). Такі назви здебільшого дво- чи трикомпонентні, вони наближаються за значенням до першої групи, однак у своїй структурі мають додатковий компонент, що характеризує особу. У цій групі можна виділити декілька підгруп.

А. Апелятивна характеристика + прізвище – 3 назви (що становить 1,09% від загальної кількості назв). Подібні назви містять у своїй структурі найменування діяльності людини, звання, належність до певної групи осіб. Наприклад: *вул. Гетьмана Полуботка* (український політичний та військовий діяч), *вул. Святителя Івана Златоуста* (архієпископ Константинопольський (~347–407 рр.)).

Б. Апелятив + прізвище у формі множини – 1 назва (що становить 0,36% від загальної кількості назв). Серед аналізованих урбанонімів нам вдалося виділити лише одну таку назву: *вул. Родини Симиренків* (видатна родина українських підприємців та меценатів).

В. Апелятив + ім'я + прізвище – 1 назва (що становить 0,36% від загальної кількості назв). До цієї підгрупи теж зараховуємо лише одну назву: *вул. Гетьмана Якова Шаха* (запорозький низовий гетьман другої половини XVI ст.).

3. Топоніми в структурі урбанонімів посідають третє місце за чисельність перейменованих назв. Їх налічуємо 59 (21,61% від загальної

кількості назв). У цій групі нам вдалося виділити декілька підгруп географічних об'єктів, лексичною базою яких виступають:

А. Гідроніми – 5 назв (що становить 1, 83% від загальної кількості назв): вул. *Титенська* (поряд з вулицею розташований Титенський ставок), вул. *Саксаганська* (поруч з вулицею протікає річка Саксагань), вул. *Струмкова* (вулиця розташована поблизу річки Саксагань і навесні та під час дощу води струмками стікають додолу).

Б. Ойконіми – 6 назв (що становить 2, 19% від загальної кількості назв): вул. *Чорногорка* (давнє селище, на території якого знаходиться ця вулиця), вул. *Чорнобаївська* (населений пункт у Херсонській області), вул. *Верабівська* (старовинне місцеве селище, де розташована вулиця – Верабове).

В. Астіоніми – 12 назв (що становить 4, 39% від загальної кількості назв): вул. *Кременецька* (на честь міста Кременець в Тернопільській області), вул. *Люблінська* (на честь польського міста Люблін), вул. *Ясинуватська* (походить від назви міста Ясинувата Донецької області), вул. *Пирятинська* (на честь міста Пирятин Полтавської області).

Г. Комоніми – 16 назв (що становить 5, 86% від загальної кількості назв): вул. *Нижня Антонівка* (на честь історичного села Антонівка, на території якого проходить вулиця), вул. *Зеленопільська* (походить від назви села Зелене Поле, колишньої німецької колонії Грінфельд, що входила до складу Веселотернівської волості), вул. *Новопетриківська* (від назви колишнього села Петрикове, з якого починалось будівництво Північного ГЗК).

Д. Ороніми – 2 назви (що становить 0, 73% від загальної кількості назв): вул. *Гора Благодать* (на честь старовинної назви скель МОДРу, біля яких лежить вулиця), вул. *Ай-Петрінська* (від назви гори Ай-Петрі, що розташована на Кримському півострові).

Е. Мікротопоніми – 18 назв (що становить 6, 59% від загальної кількості назв): пров. *Сушкова Балка* (від назви природної форми рельєфу – Сушкової Балки), вул. *Острова Зміїного* (на честь українського острова, що розташований

у Чорному морі), *вул. Набережна* (вулиця пролягає поруч із узбережжям річки Саксагань), *вул. Руданівська* (поблизу вулиці пролягає парк Руданівський).

4. Інші оніми. До цієї групи належать назви, що йменують різноманітні об'єкти не географічного значення. Тут налічуємо 25 назв (що становить 9, 15% від загальної кількості перейменувань). Розподілимо об'єкти по тематичним групам:

А. Космоніми – 4 назви (що становить 1, 46% від загальної кількості назв): *вул. Планетна* (мелодична назва, що асоціюється з планетою Земля); *вул. Космічна* (назва, що асоціюється з космосом, Всесвітом); *вул. Зіркова* (коротка назва, що асоціюється з зірками).

Б. Хрононіми - 4 назви (що становить 1, 46% від загальної кількості назв): *вул. Великодня* (від назви християнського свята Великодня, яке відзначає Воскресіння Ісуса Христа); *вул. Різдвяна* (назва походить від одного з найбільших християнських свят – Різдва Христового); *вул. Благовіщенська* (на честь відомого християнського свята Благовіщення Пресвятої Богородиці).

В. Ергоніми – 14 назв (що становить 5, 12% від загальної кількості назв): *просп. Університетський* (проспект названий на честь Криворізького педагогічного університету і Криворізького національного університету, які розташовані вздовж вулиці); *вул. Ботанічна* (вулиця пролягає поруч із Криворізьким ботанічним садом); *вул. Рокувата* (на цій вулиці стоїть залізнична станція Рокувата); *вул. Буровугільна* (вулиця названа на честь буровугільних шахт, які раніш розташовувалися в цій місцевості).

Г. Хороніми – 3 назви (що становить 1, 09% від загальної кількості назв): *вул. Голубова Лугула* (назва території, що зустрічається у давніх картографічних джерелах); *вул. Чугуївська* (назва вулиці походить від Чугуївського району, що пролягає в північній та центральній частині України).

II. Відапелятивні назви:

1. Апелятиви серед п'яти виділених груп становлять найчисленнішу групу в лексичній базі перейменованих урбанонімів. Їхня кількість – 108 (39, 56% від загальної кількості перейменованих назв). Наприклад: *вул. Макова*

*вул. Садівників, вул. Гідності, вул. Вапнярська, вул. Гончарства,
вул. Васильківська, вул. Шовковична, вул. Смілива.*

2.1.2. Структура перейменованих урбанонімів

Структурний аналіз урбанонімів передбачає їхню класифікацію за кількістю структурних компонентів. Під компонентом розуміється лексичний елемент, що має власне значення та функціонує як окрема складова назви.

Досліджуючи структурні особливості урбанонімів Криворіжжя, ми спиралися на класифікацію О. Тихоненко та І. Підгородецької. Аналізуючи урбаноніми Харкова, дослідниці поділили всі назви за трьома групами: 1) однокомпонентні; 2) двокомпонентні; 3) багатокомпонентні [Тихоненко, Підгородецька 2022, с. 24].

1. Однокомпонентні урбаноніми. Ця група є найчисельнішою, налічуючи 167 назв (що становить 61,17% від загальної кількості перейменованих урбанонімів). До неї здебільшого належать назви, пов'язані з географічними або просторовими орієнтирами. Такі урбаноніми є структурно простими, легко сприймаються та запам'ятовуються. Наприклад: *вул. Роксолани, вул. Титенська, вул. Саксаганська, вул. Струмкова, вул. Тиховодська, вул. Чорногорка, вул. Чорнобаївська, вул. Тернуватокутська, вул. Кодацька, вул. Окунівська, вул. Верабівська.*

2. Двокомпонентні урбаноніми. Ця група налічує 101 назву (що становить 36,99% від усіх перейменованих назв). Більшість із них утворені від імені та прізвища й присвячені видатним особам. Також до цієї групи належать назви, що поєднують родову та власну назву. Наприклад: *вул. Андрія Грудницького, вул. Владислава Погорілого, вул. Вадима Сотнікова, вул. Івана Виговського, вул. Олекси Доббуша, вул. Магомета Ганієва, вул. Валерія Лобановського, вул. Василя Стуса, вул. Олега Антонова, вул. Марусі Чурай, вул. Криштофа Косинського, вул. Мстислава Великого, вул. Михайла Жолобова.*

3. Трикомпонентні урбаноніми. До цієї категорії належать лише 4 назви (що становить 1,46% від загальної кількості перейменованих урбанонімів). Вони складаються з апелятива й антропоніма та видової або родової назви. Наприклад: *вул. Святителя Івана Златоуста, вул. Святителя Григорія Богослова, вул. Гетьмана Якова Шаха, вул. Балка Крутий Яр.*

4. Чотирикомпонентні урбаноніми. Єдиний представник цієї групи – *вул. 77-ї окремої аеромобільної бригади*, що становить 0,36% від загальної кількості перейменованих урбанонімів. Ця назва містить числовий компонент, видовий термін та уточнення щодо належності об'єкта.

Отже, структура урбанонімів Криворіжжя демонструє переважання однокомпонентних та двокомпонентних назв, що є найбільш зручними для сприйняття та використання в мовній практиці. Три- і чотирикомпонентні назви є менш поширеними, але виконують важливу функцію збереження історичної пам'яті.

Кількісне та відсоткове співвідношення всіх груп урбанонімів представлено на ст. 23 в *Таблиці 2* (див. Табл. 2), а детальний аналіз подано нижче.

Таблиця 2

Структура перейменованих урбанонімів

№	Кількість компонентів	Кількість	Відсоток	Приклади
1	Однокомпонентні	167	61, 17%	<i>Вул. Титенська; вул. Саксаганська; вул. Тиховодська.</i>
2	Двокомпонентні	101	36, 99%	<i>Вул. Владислава Погорілого; вул. Вадима Сотнікова.</i>
3	Трикомпонентні	4	1, 46%	<i>Вул. Святителя Івана Златоуста;</i>

				<i>вул. Святителя Григорія Богослова.</i>
4	Чотирикомпонентні	1	0,36%	<i>Вул. 77-ї окремої аеромобільної бригади</i>
	Разом	273	100%	

2.2. Мотиви номінації в перейменованих назвах вулиць Криворіжжя

У всі часи урбаноніми виконували не лише естетичну функцію, а й ідеологічну, тобто просували конкретні ідеї в маси, адже наше життя складається з повсякденних речей. Як писала І. Павленко, «історична пам'ять особистості значною мірою формується у повсякденні» [Павленко 2018, с. 60]. Тому перейменування вулиць міста є важливою подією, яка «сприяє адаптації історичного та культурного обличчя міста до сучасних історико-культурних та суспільно-політичних реалій» [Андрощук 2023, с. 13].

За основу нашого дослідження ми взяли класифікації Л. Кравченко і Д. Бучко. Досліджуючи урбаноніми Києва, Л. Кравченко виділила такі мотиви номінації: 1) повернення історичної назви; 2) географічне та просторове розташування вулиці; 3) вид діяльності мешканців у минулому й сьогодні; 4) естетичний та світоглядний критерій; 5) увіковічнення пам'яті видатних осіб [Кравченко 2018, с. 378–380].

Мовознавець Д. Бучко виокремлює чотири мотиви номінації власних назв: 1) номінація поселення на честь окремої особи або групи людей; 2) номінація поселень на честь прилеглих територій; 3) номінація поселень на честь специфічних особливостей самого населеного пункту; 4) номінація поселень на честь економічно-виробничих, суспільно-політичних факторів притаманних певній території [Бучко 2009, с. 45].

Проаналізувавши 273 урбаноніми міста Кривого Рогу, нам вдалося виділити сім груп мотивів номінації.

1. Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців. Таких назв виявилось двадцять дві (що становить 8, 05% від загальної кількості назв), вони походять від найменувань ремесл, професій, галузей виробництва, які були важливими для міста в різні періоду його розвитку. Зокрема до цієї групи ми зарахували назви, що походять від найменувань корисних копалин і природних ресурсів, виробництвом яких славиться місто. Наприклад: *вул. Гончарна* (на честь гончарства, яке було поширене в Україні у всі часи), *вул. Сталева* (у Кривому Розі розташований найбільший в Україні завод із виробництва сталі), *вул. Буровугільна* (на згадку про родовища бурого вугілля, що були розташовані поблизу міста), *вул. Гірничих інженерів* (одна з найпоширеніших професій у Кривому Розі).

2. Увіковічення історичної спадщини, культурної пам'яті та морально-світоглядних цінностей українців. До цієї групи ми віднесли назви урбанонімів, що зберігають пам'ять про важливі історичні події, які залишили відбиток в історії нашої країни, про важливі релігійні і державні свята, які об'єднують містян, і про моральні орієнтири, яких несуть у своєму серці українці і намагаються щосили захистити. Таких назв виявилось 30 (що становить 10, 98% від загальної кількості), як-от: *вул. Патріотична* (любов та відданість своїй країні, прагнення служити її інтересам і боротися за її незалежність), *вул. Небесної Сотні* (на честь загиблих учасників Революції Гідності у грудні 2013 – лютому 2014), *вул. 77-ї окремої аеромобільної бригади* (бригада, яка сформувалася на початку повномасштабного вторгнення і боронила суверенітет нашої держави), *вул. Гайдамацька* (на згадку про гайдамаків, учасників народно-визвольного руху).

3. Відновлення старих назв. Таких назв виявилось 14 (що становить 5, 12% від загальної кількості). Вони мали на меті відновити історичні назви місцевостей, які з-тих чи інших причин припинили існувати. Здебільшого повертали колишні назви селищ, які колись розташовувалися на цій території. Наприклад: *вул. Антонівська* (назва, яку носила вулиця до 1975 року), *вул. Бажанівська* (на честь колишньої назви селища, на місці якого пролягає

вулиця), *вул. Верабівська* (на честь селища, яке раніше розташовувалося в цій місцевості), *вул. Старотернівська* (колишня назва вулиці).

4. Назви пов'язані з об'єктами міської інфраструктури. Таких назв налічується 15 (що становить 5, 49% від загальної кількості). Вулиці цієї групи отримали свої назви на честь колишніх і сучасних об'єктів міського життя. Вони легкі для запам'ятовування, адже розташовані поруч з предметами найменування, наприклад: *вул. Ботанічна* (поблизу розташований Криворізький ботанічний сад), *вул. Лікарняна* (поруч розташована міська лікарня), *вул. Рокувата* (вулиця тягнеться поблизу залізничної станції Рокувата), *вул. Пляжна* (вулиця розташована біля зони відпочинку).

5. Топонімічна спадщина і природні особливості міста. Подібних назв нараховується 50 (що становить 18, 68% від загальної кількості). Урбаноніми цієї групи увічнюють пам'ять про географічні назви інших регіонів України та топоніми закордонних міст, зокрема столиць держав, що підтримали Україну під час повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Окрім цього, до цієї групи належать назви, які відображають природне різноманіття Криворіжжя. Наприклад: *вул. Амстердамська* (на честь столиці Нідерландів), *вул. Острова Зміїного* (на честь українського острова в Чорному морі, який росіяни окупували в перший день повномастабного вторгнення), *вул. Ясинуватська* (на честь міста Ясинувата в Донецькій області, яке зараз перебуває в окупації), *вул. Балка Сулова* (на честь природної форми рельєфу, яка розташована поруч з вулицею).

6. Естетичний критерій. Ця група посідає друге місце за чисельністю, налічуючи 60 назв (що становить 21,97% від загальної кількості). До неї належать урбаноніми, вибрані з огляду на їхню милозвучність, гармонійність звучання та відповідність сусіднім топонімам. Ці назви сприяють формуванню привабливого мовного ландшафту міста, забезпечуючи його стилістичну та фонетичну узгодженість. Сюди відносимо: *вул. Польових квітів* (на честь квітів, що поширені по всій Україні), *вул. Мрії* (мелодична назва, що викликає приємні емоції), *вул. Літня* (формує приємний фонетичний ансамбль з вулицею

Зимовою, яка розташована поруч), *вул. Сливова* (проста для запам'ятовування назва, розташована в приватному секторі).

7. Вшанування пам'яті видатних людей. Найчисельніша група, сюди зараховуємо 81 назву (що становить 29, 67% від загальної кількості). Такі назви увічнюють пам'ять про визначних українців, які зробили великий вклад у розвиток науки, культури, спорту та інших сфер життя нашої країни, а також імена воїнів, які боронили нашу країну від ворога у всі часи. Наприклад: *вул. Олени Пчілки* (українська письменниця, мати Лесі Українки), *вул. Миколи Ніконова* (видатний криворіжець, що загинув у 2022 році, боронячи нашу країну), *вул. Павла Скоропадського* (гетьман України), *вул. Родини Симиренків* (відомі українські підприємці та меценати).

Кількісне та відсоткове співвідношення подано в *Таблиці 3* (див. Табл. 3).

Таблиця 3

Мотиви номінації в перейменованих назвах Криворіжжя

№	Мотив номінації	Кількість	Відсоток	Приклади
1	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців	22	8, 05%	<i>вул. Аграрна;</i> <i>вул. Базальтова;</i> <i>пров. Рудничий.</i>
2	Увічнення історичної пам'яті	30	10, 98%	<i>вул. Курінна;</i> <i>вул. Кодацька;</i> <i>вул. Небесної Сотні;</i>
3	Відновлення старих назв	14	5, 12%	<i>вул. Козачківська;</i> <i>вул. Старотернівська</i>
4	Назви, пов'язані з об'єктами міської інфраструктури	15	5, 49%	<i>вул. Лікарняна;</i> <i>вул. Проїзна;</i> <i>вул. Ботанічна.</i>
5	Природні особливості міста	50	18, 68%	<i>вул. Печерська;</i> <i>вул. Чугуївська;</i> <i>вул. Гора Благодать.</i>

6	Естетичний критерій	60	21, 97%	<i>вул. Пейзажна; вул. Природна; пров. Рубіновий.</i>
7	Вшанування пам'яті видатних осіб	81	29, 67%	<i>вул. Мстислава Великого; вул. Михайла Жолобова; вул. Олени Пчілки.</i>
	Разом	273	100%	

Урбаноніми, названі на честь видатних осіб

Ми окремо проаналізували всі назви, що вшановують пам'ять видатних осіб, і виокремили декілька груп найменувань.

Кількісне і відсоткове співвідношення назв подане в *Таблиці 4* (див. Табл. 4).

Таблиця 4

Назви на честь видатних осіб

№	Класифікація урбанонімів	Кількість	Відсотки	Приклади
1	Назви, що вшановують пам'ять про діячів культури, науки і спорту	35	43, 20%	<i>Вул. Василя Стуса; вул. Олега Антонова.</i>
2	Назви, що вшановують пам'ять про релігійних діячів	2	2, 46%	<i>Вул. Святителя Івана Златоуста.</i>
3	Назви, що увічнюють пам'ять про видатних державних і військових діячів України	20	24, 69%	<i>Вул. Гетьмана Якова Шаха; вул. Івана Виговського.</i>

4	Назви, що вшановують пам'ять учасників російсько-української війни	21	25, 92%	<i>Вул. Андрія Грудницького; вул. Владислава Погорілого.</i>
5	Назви, що вшановують пам'ять закордонних діячів культури	3	3, 70%	<i>Вул. Ісмаїла Гаспринського; вул. Льюїса Керролла.</i>
	Разом	81	100%	

1. Назви, що вшановують пам'ять про діячів культури, науки і спорту. Таких назв виявилось більшість, а саме 35 (що становить 43, 20% від загальної кількості назв). Вони зберігають пам'ять про відомих людей, які зробили вклад в одну з важливих сфер життя українського народу. Наприклад: *вул. Івана Салка* (відомий криворізький художник), *вул. Олександра Шалімова* (український хірург, засновник української хірургічної школи), *вул. Бориса Косигіна* (криворізький фотохудожник і журналіст), *вул. Юрія Дрогобича* (український науковець, доктор медицини і філософії).

2. Назви, що вшановують пам'ять релігійних діячів. Таких назв ми визначили всього 2 (що становить 2, 46% від загальної кількості назв) – *вул. Святителя Івана Златоуста* (архієпископ Константинопольський, проповідник Християнської церкви); *вул. Святителя Григорія Богослова* (візантійський богослов, архієпископ Константинополя).

3. Назви, що увічнюють пам'ять про видатних державних і військових діячів України. Подібних назв виявилось 20 (що становить 24, 69% від загальної кількості назв), до цієї групи ми віднесли урбаноніми, названі на честь історичних постатей, які відіграли важливу роль у становленні української державності та захисті її незалежності, як-от князі, гетьмани, отамани, полководці, політичні активісти, учасники національно визвольного

руху. Наприклад: *вул. Левка Лук'яненка* (український політичний і громадський діяч, дисидент і письменник), *вул. Симона Петлюри* (організатор українських збройних сил, колишній генеральний секретар військових справ УНР), *вул. Івана Брюховецького* (український військовий, гетьман війська Запорозького), *вул. Петра Болбочана* (військовий, полковник Армії УНР), *вул. Нестора Махна* (командувач Революційної повстанської армії України, керівник селянського повстанського руху 1918 – 1921 років).

4. Назви, що вшановують пам'ять учасників російсько–української війни. Таких назв ми нарахували 21 (що становить 25,92% від загальної кількості). Російська війна забрала багато життів українців, тож люди бажали зберегти пам'ять про полеглих воїнів, які боронили незалежність нашої держави. Наприклад: *вул. Єгора Біркуна*, *вул. Сергія Колесника*, *вул. Миколи Ткачова*, *вул. Миколи Бондаренка*, *вул. Андрія Аксамитного*, *вул. Геннадія Головкова*.

5. Назви, що вшановують пам'ять закордонних діячів культури. Таких назв усього 3 (що становить 3,70% від загальної кількості назв). До цієї групи належать урбаноніми, що зберігають пам'ять про іноземних діячів, чий вклад у культуру вплинув на розвиток усієї галузі, наприклад: *вул. Ісмаїла Гаспринського* (кримськотатарський письменник); *вул. Льюїса Керролла* (англійський письменник, відомий за своєю книгою «Аліса в країні див»); *вул. Леона Штрінпельмана* (саксонський інженер, став автором першої наукової праці про місцеві залізородні родовища Криворіжжя).

2.3. Вплив зміни світогляду українців на урбанонімікон Кривого Рогу

Урбаноніми залишаються складним і водночас важливим елементом топонімічного простору. Вони не лише виконують функцію ідентифікації об'єктів, а й зберігають історичну пам'ять про події та осіб. У радянський період назви активно використовувалися як інструмент формування «радянської» ідентичності: вулиці, площі, провулки масово перейменовували на честь діячів культури, науки, спорту й політики СРСР. Це призводило до накладання двох

ідентичностей – національної та радянської, одна з яких поступово витісняла іншу, що, у свою чергу, спричиняло втрату культурної спадщини та історичної пам'яті.

Після повномасштабного вторгнення росії питання дерусифікації міських назв набуло особливої актуальності й гостроти. Перейменування урбанонімів у Кривому Розі віддзеркалює не лише прагнення до очищення міського простору від колоніальної спадщини, а й ширше бажання переосмислити своє місце у світовій історії та культурі. Зміна назв є результатом внутрішньої трансформації суспільства, символом відновлення національної гідності й утвердження української культурної самобутності.

2.3.1. Урбанонімний простір Криворіжжя до перейменувань

Проаналізувавши Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів» від 03.05.2023, який забороняє називати топоніми на честь осіб, що будь-яким чином сприяли здійсненню російської імперської політики, можна об'єднати колишні назви урбанонімів у такі групи: 1) назви на честь російських діячів культури; 2) назви на честь топонімів, що розташовані за межами України, на території колишніх радянських республік; 3) назви на честь російських історичних діячів; 4) назви на честь російських діячів науки; 5) назви, що асоціюються з радянським минулим.

1. Назви вулиць, надані на честь російських діячів культури (116 прикладів, що становить 42, 49% від загальної кількості назв): *вул. Альохіна, вул. Аргунових, вул. Афіногенова, вул. Багрицького, вул. Баратинського, вул. Бестужева, вул. Блока, вул. Ваніна, вул. Василенка, вул. Венеціанова, вул. Гаріна, вул. Герцена, вул. Гончарова, вул. Горького, вул. Гріна, вул. Єрмолова, вул. Ісаковського, пров. Лебедєва-Кумача, вул. Лермонтова, вул. Маміна-Сибіряка, вул. Ойстраха, вул. Павленка.*

Радянська влада активно перейменовувала назви вулиць, створюючи одноманітний топонімічний ландшафт. У містах Радянського Союзу приблизно

70% центральних вулиць мали однакові найменування [Лучик 2009, с. 29]. Використання імен російських письменників, художників, музикантів і акторів у назвах вулиць нав'язувало відчуття причетності до «великої російської культури», що було частиною ідеологічного впливу.

2. Назви, надані на честь топонімів, що розташовані за межами України – на території Росії, Білорусі чи колишніх радянських республік (35 прикладів, що становить 12, 82% від загальної кількості назв): *вул. Таймирська, вул. Хасанська, пров. 3-й Сальський, пров. 4-й Сальський, вул. Абхазька, вул. Актюбінська, вул. Байкальська, вул. Балашовська, вул. Орловська, вул. Брестська, вул. Далекосхідна, вул. Курильська, вул. Оршинська, вул. Троїцька, вул. Щегловського.*

Територіальна спільність є важливим чинником етнічної ідентичності. Радянська влада використовувала цей аспект для формування «єдиного народу», розмиваючи національну свідомість. Урбаноніми, пов'язані з топонімами Росії, Білорусі та інших республік СРСР, формували уявлення про спільний простір, витісняючи локальну історичну пам'ять.

3. Назви, надані на честь російських та радянських політичних та історичних діячів (44 приклади, що становить 16, 11% від загальної кількості назв): *вул. Багратіона, вул. Декабристів, вул. Желябова, вул. Каракозова, вул. Мініна, вул. Муравйова, вул. Пестеля, вул. Разіна, вул. Сакко і Ванцетті, вул. Синявіна, вул. Трубецького, вул. Ушакова, вул. Фроленка, вул. Халтуріна, вул. Шарохіна.*

Використання імен російських історичних і політичних постатей сприяло утвердженню концепції «спільної історичної спадщини», стиранню відмінностей між українською та російською історією та зміцненню ідеї «єдиного братнього народу».

4. Назви, надані на честь російських діячів науки (73 приклади, що становить 26, 73% від загальної кількості назв): *вул. Бакулева, вул. Бекетова, вул. Беринга, вул. Вільямса, пров. Дежньова, вул. Лебединського, вул. Леонова, вул. Менделєєва, вул. Нартова, вул. Плеханова, вул. Пржевальського, вул. Реріха,*

вул. Туполева, вул. Челюскінців, вул. Черепанових, вул. Шокальського, вул. Дежньова, пров. Знаменських, пров. Лодигіна, пров. Путилівський, вул. Аносова, вул. Бардіна, вул. Бехтерева, просп. Гагаріна, вул. Ландау, вул. Можайського, вул. Скочинського.

Вшанування російських учених у топоніміці сприяло закріпленню уявлення про СРСР як спільний науковий простір, де домінує російська наукова школа. Така політика маргіналізувала досягнення українських науковців, закріплюючи уявлення про Україну як периферію, що користується здобутками «старшого брата».

5. Назви, надані на честь радянських символів або які асоціюються з радянським минулим (4 приклади, що становить 1, 46% від загальної кількості назв): *вул. Першотравнева, вул. Цілинна, вул. 9 Січня, вул. Ударна.*

Такі урбаноніми відігравали роль у формуванні суспільного простору, просякненого радянськими цінностями та традиціями, закріплюючи їх у свідомості громадян як невід’ємну частину повсякденного життя. Кількісне та відсоткове співвідношення груп подане в *Таблиці 5* (див. Табл. 5).

Таблиця 5

Назви вулиць, що підлягали перейменуванню

№	Групи	Кількість назв	Відсотки	Приклади
1	Урбаноніми на честь російських діячів культури	116	42, 49%	<i>вул. Альохіна, вул. Аргунових, вул. Афіногорова, вул. Баратинського</i>
2	Урбаноніми на честь топонімів, що розташовані за межами України	35	12, 82%	<i>вул. Таймирська, вул. Хасанська, вул. 3-й Сальський, вул. Абхазька</i>
3	Урбаноніми на честь російських діячів науки	73	26, 73%	<i>вул. Бакулева, вул. Бекетова, вул. Беринга, вул. Вільямса</i>

4	Урбаноніми на честь російських та радянських та історичних діячів	44	16, 11%	<i>вул. Багратіона, вул. Декабристів, вул. Желябова, вул. Каракозова, вул. Мініна</i>
5	Урбаноніми на честь радянських символів або які асоціюються з радянським минулим	4	1, 46%	<i>вул. Першотравнева, вул. Цілинна, вул. 9 Січня, вул. Ударна</i>
	Разом	273	100%	

2.3.2. Маркери української національної ідентичності в перейменованих урбанонімах

Для нас важливо було проаналізувати назви вулиць Кривого Рогу після перейменувань.

За основу класифікації ми використали статтю Л. Кравченко «Утвердження національної ідентичності в сучасних перейменуваннях (на матеріалі українського урбанонімікону)» [Кравченко 2022, с. 40], у якій було проаналізовано урбаноніми, перейменовані після широкомасштабного вторгнення російських військ на територію України в 2022 році за перші чотири місяці. Враховуючи відмінності в назвах, класифікацію було частково модифіковано для чіткішого розподілу.

1. Назви, що відображають морально-людські переконання та спільні світоглядні орієнтири. Ми визначили, що таких назв усього 27 (що становить 9, 89% від загальної кількості назв). Подібні урбаноніми апелюють до маркера національної свідомості – *спільних переконань*, які формують колективну ідентичність суспільства. Вони вказують на моральні принципи, духовні цінності й ідеали, які є основою культурного коду нації. Вони об'єднують громадян і сприяють формуванню єдиного суспільства. Наприклад: *вул. Сімейна, вул. Звитяги, вул. Гостинна, вул. Гідності і Свободи, вул. Наснаги,*

пров. Нескорених, вул. Смілива, вул. Шляхетна, вул. Рідна, пров. Вільний, вул. Гідності, вул. Надії, вул. Любові, вул. Сучасна, вул. Радісна, вул. Добра, вул. Благодарна.

2. Назви, що вказують на близьке розташування до об'єктів географічного та виробничого значення. Ця група є найчисельнішою: таких назв виявлено 62 (що становить 22,71% від загальної кількості). Урбаноніми цієї категорії відображають природне та промислове різноманіття Криворіжжя, акцентуючи увагу на місцевому ландшафті, водних ресурсах, балках і виробничих зонах. Наприклад, до них належать: *пров. Сушкова Балка, вул. Балки Федорівка, вул. Балка Сулова, вул. Балка Ковальська, вул. Струмкова.* Ці назви підкреслюють специфіку рельєфу регіону та його природні особливості.

Окремий пласт становлять урбаноніми, названі на честь українських міст і селищ, які постраждали внаслідок російської агресії. Серед них: *вул. Чонобайвська, вул. Острова Зміного, вул. Часовоярівська, вул. Ясинуватська.* Такі назви мають не лише географічний, а й символічний зміст, адже відображають прагнення мешканців Кривого Рогу зберегти пам'ять про трагедії війни, вшанувати героїчний спротив міст-героїв і нагадати про території, що нині перебувають під окупацією.

Такі назви уособлюють ще один маркер національної ідентичності – *спільну територію*. Спільний простір у процесі формування національної ідентичності є надзвичайно важливим. Територія держави не лише забезпечує фізичні умови для життя суспільства, а й сприяє соціальній взаємодії, розвитку спільних норм та культурних традицій. Вона є основою економічного розвитку, політичної стабільності, безпеки громадян і збереження національних цінностей. Крім того, територіальна єдність має глибоке символічне значення – вона допомагає людям відчувати себе частиною великої спільноти і формує спільну історичну пам'ять. «Урбаноніми є засобом цілеспрямованого конструювання меморіального простору, сприяють творенню єдиного історико-культурного ландшафту міста» [Павленко 2018, с. 60].

3. Назви, надані на честь відомих діячів науки. Таких назв ми визначили 13 (що становить 4,76% від загальної кількості назв). Вони вшановують пам'ять видатних науковців, які зробили вагомий внесок у розвиток української та світової науки, медицини, авіації, техніки й інших галузей. Наприклад: *вул. Валерія Лобановського, вул. Олега Антонова, вул. Ганни Сугак, вул. Лікарняна, вул. Миколи Давидова, вул. Марії Ростковської, вул. Родини Симиренків, вул. Олександра Шалімова.*

Такі урбаноніми не лише зберігають історичну пам'ять, а й популяризують імена науковців серед мешканців міста. Отже, тут можна говорити про ще один маркер національної ідентичності – *спільні досягнення*. Здобутки українців сприяють усвідомленню власної інтелектуальної спадщини та слугують джерелом натхнення для нових поколінь.

4. Назви, надані на честь відомих історичних діячів. У цій групі виявилось 54 назви (що становить 19,78% від загальної кількості назв). Сюди ми зараховуємо урбаноніми, що вшановують пам'ять відомих громадських, політичних та військових діячів, а саме: гетьманів – *вул. Гетьмана Якова Шаха, вул. Івана Виговського, вул. Криштофа Косинського, вул. Павла Скоропадського;* учасників російсько-української війни – *вул. Романа Краковецького, вул. Владислава Погорілого, вул. Магомета Ганієва, вул. Михайла Жолобова, вул. Дениса Комара;* борців за незалежність – *вул. Левка Лук'яненка, вул. Ісмаїла Гаспринського.*

Спільна історія є важливим маркером національної свідомості, оскільки вона охоплює важливі події, героїв, перемоги та поразки, що формують колективну пам'ять і національну гордість. Спільна історія допомагає розуміти національний досвід у контексті світової історії, сприяє аналізу сучасних процесів і дозволяє нації робити висновки з минулих подій для майбутнього. Урбаноніми увіковічують історичне надбання, тим самим виховують повагу до наших героїв.

5. Назви, що відображають спільне культурне надбання і спільну мову. Таких назв ми визначили 45 (що становить 16,48% від загальної кількості

назв). До цієї групи належать урбаноніми, названі на честь українських письменників: *вул. Олени Пчілки, вул. Івана Багряного, вул. Івана Драча, вул. Ільфа і Петрова, вул. Василя Стуса, вул. Марусі Чурай*; художників: *вул. Івана Салка, вул. Володимира Черкасова, вул. Григорія Синиці*; музикантів і композиторів: *вул. Кузьми Скрябіна, пров. Квітки Цісик, вул. Назарія Яремчука*; акторів та режисерів: *пров. Володимира Луговського, пров. Миколи Садовського, вул. Богдана Ступки, вул. Надії Світличної*.

Спільна культура є важливим маркером національної свідомості, оскільки вона охоплює традиції, мистецтво, мову, літературу та інші культурні прояви, що формують унікальну ідентичність нації. У контексті перейменувань урбанонімів, спільна культура відіграє ключову роль, оскільки подібні назви увіковічують пам'ять про видатних митців, які є символами національної гордості та спадщини. Перейменування вулиць та інших об'єктів на честь культурних діячів і подій не лише віддає їм належну шану, але й підкреслює важливість культурних цінностей для сучасного суспільства. Таким чином, спільна культура через урбаноніми стає видимою частиною повсякденного життя, сприяючи зміцненню національної ідентичності та свідомості серед громадян.

6. Назви, що стосуються виробничої діяльності. Таких назв виявилось 25 (що становить 9,15% від загальної кількості назв). Подібні урбаноніми вказують на види діяльності, якими займалися українці у всі часи: *вул. Гірничих інженерів, вул. Хліборобів, вул. Садівнича, вул. Садівників*. Крім того, українські надра багаті на різного роду ресурси, як-от: *вул. Базальтова, вул. Сталева, вул. Буровугільна, вул. Ванярська, вул. Сланцева, пров. Рудничний*. До цієї групи ми також віднесли назви на честь сільськогосподарських культур, які споконвіків росли на українських землях: *вул. Житня, вул. Макова, вул. Пшенична, пров. Пшеничний*.

Ці назви стосуються іншого важливого маркера національної свідомості – *спільної економіки*. Урбаноніми такого типу відображають важливі економічні

досягнення, ключові промислові або виробничі центри. Спільні види діяльності об'єднують суспільство та підтримують національний дух.

7. Назви, що мають релігійне значення. До цієї групи зараховуємо 8 урбанонімів (що становить 2, 93% від загальної кількості назв), названих на честь українських релігійних свят: *вул. Троїцька, вул. Великодня, вул. Різдяна, вул. Благовіщенська;* церков та соборів: *вул. Свято-Володимирська, вул. Свято-Вознесенська;* релігійних діячів і святих: *вул. Святителя Івана Златоуста, вул. Святителя Григорія Богослова.*

Спільна релігія як маркер національної свідомості відіграє важливу роль у становленні національної ідентичності, адже віра передбачає спільні моральні цінності, що сприяє єдності нації.

Проаналізувавши 273 назви після перейменування, нам вдалося виділити ще дві окремі групи назв, які не підпадають під жоден з маркерів національної ідентичності, однак вони опосередковано відображають світогляд мешканців, зокрема їхню нейтральну позицію до подій в Україні.

1. Нейтральні назви та назви, що походять від найменувань рослин. Таких назв виявилось 37 (що становить 13, 55% від загальної кількості назв). Наприклад: *вул. Нарцисів, вул. Жовтих Ірисів, вул. Брунькова, вул. Вишень, вул. Сливова, вул. Шовковична, вул. Жасминова, вул. Вербна, вул. Яворівська, пров. Порічки, вул. Відпочинку, вул. Природна, пров. Рубіновий, пров. Пороменевий, вул. Зіркова, вул. Довкілля, пров. Червневий.*

Подібних назв доволі багато, адже нейтральні назви не несуть політичного чи ідеологічного навантаження. Вони створюють у місті атмосферу спокою та підкреслюють красу місцевої флори й фауни. Вони зручні у використанні й запам'ятовуванні.

2. Назви на честь іноземних відомих постатей. До цієї групи ми віднесли лише дві назви (що становить 0, 73% від загальної кількості назв): *вул. Льюїса Керрола, вул. Леона Штріппельмана.*

Такий показник свідчить про те, що переважна більшість мешканців міста надає перевагу найменуванням, які прославляють українців і

відображають їхній вагомий внесок у культурний, науковий чи соціальний розвиток країни. Тому назви на честь іноземців радше є винятком, ніж тенденцією у топонімічній політиці Кривого Рогу.

Кількісне та відсоткове співвідношення подано в *Таблиці 6* (див. Табл. 6), а детальний аналіз – нижче.

Таблиця 6

Маркери української національної ідентичності в перейменованих урбанонімах

№	Маркери національної ідентичності	Кількість назв	Відсотки	Приклади
1	Однакові морально-людські переконання, спільні світоглядні орієнтири	27	9, 89%	<i>Вул. Сімейна, вул. Звитяги, вул. Флангова, вул. Гостинна, вул. Мрії, вул. Гідності і Свободи, вул. Наснаги, пров. Нескорених</i>
2	Спільна територія	62	22, 71%	<i>Вул. Нижня Антонівка, вул. Кременецька, вул. Голубова Лугула, вул. Віддалена, вул. Хотинська, вул. Проспект Центральний</i>
3	Спільні досягнення	13	4, 76%	<i>Вул. Винахідників, вул. Гончарна, вул. Валерія Лобановського, вул. Олега Антонова</i>
4	Спільне історичне минуле	54	19, 78%	<i>Вул. Легендарна, вул. Андрія Грудницького,</i>

				<i>вул. Патріотична, вул. Вадима Сотнікова, вул. Івана Виговського</i>
5	Спільна мова, спільна культура	45	16, 48%	<i>Вул. Колекційна, вул. Акордна, вул. Берестяна, вул. Василя Стуса, вул. Марусі Чурай, вул. Івана Багряного, вул. Культурна</i>
6	Спільна економіка	25	9, 15%	<i>Вул. Житня, вул. Макова, вул. Садівників, вул. Гвоздична, вул. Колодязна, вул. Гірничих інженерів, вул. Аграрна</i>
7	Спільна релігія	8	2, 93%	<i>Вул. Троїцька, вул. Великодня, вул. Різдвяна, вул. Свято–Володимирська, вул. Свято–Вознесенська</i>
Назви, що не підпадають під маркери національної ідентичності				
1	Нейтральні назви та назви, що походять від найменувань рослин	37	13, 55%	<i>Вул. Планетна, вул. Літня, вул. Нарцисів, вул. Жовтих Ірисів, вул. Брунькова.</i>
2	Назви на честь іноземних відомих постатей	2	0, 73%	<i>Вул. Льюїса Керрола, вул. Леона Штрінпельмана.</i>
	Разом	273	100%	

2.4. Ставлення криворіжців до процесу перейменувань (на основі соціолінгвістичного опитування)

Ми провели опитування серед громадян Кривого Рогу, метою якого було: 1) дізнатися їхнє ставлення до перейменувань у місті; 2) визначити які вулиці потрібно перейменовувати першочергово; 3) з'ясувати якими повинні бути сучасні назви. Опитування складалося з двох частин: перша частина – демографічний опис рецензентів, друга – власне опитування. Рецензентам було запропоновано відповісти на 16 питань, усі питання були обов'язкові для завершення опитування. Усього було опитано 70 рецензентів. Перелік питань подано в додатках (див. *Додаток 2*). Результати опитування в таблицях подано в додатках (див. *Додаток 3*).

Аналіз опитування

Проведене опитування дозволило проаналізувати ставлення криворіжців щодо перейменувань та їхню думку про те, як повинен проходити процес перейменувань. Отримані результати свідчать, що думка містян різниться. Одним із найпоширеніших фактором відмінностей є вік та освіта, адже саме вони впливають найбільше на коло знань інформантів. Нижче проаналізуємо результати кожного питання.

1. Як ви ставитесь до перейменувань вулиць?

Метою цього питання було визначити ставлення містян до змін. Більшість респондентів (64, 3%) відповіли, що позитивно ставляться до перейменувань, і лише одна особа (1, 4%) висловила негативне ставлення. Це свідчить про прагнення містян позбутися всього російського та радянського спадку у своєму оточенні. Також це свідчить про розуміння людьми наслідків тривалого російського руйнівного впливу на нашу культуру, науку та історію. Крім того, значна частина респондентів (24, 3%) зазначила, що підтримує перейменування, але лише після завершення війни. Це свідчить про те, що частина опитаних вважає за доцільне зараз зосередити ресурси на підтримці наших військових.

2. Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що назви вулиць впливають на формування свідомості громадян?

Метою цього питання було з'ясувати, чи розуміють люди важливість назв у формуванні національної свідомості. Велика частина респондентів (81, 4%) погодилася з тим, що назви вулиць впливають на формування свідомості громадян. Це свідчить про усвідомлення значущості мовно-культурного простору міста, адже назви впливають на мову, менталітет, культуру та світогляд народу. Вони також закріплюють у свідомості образ спільних героїв та історичних постатей, спільні досягнення тощо.

3. Чи вважаєте Ви за потрібне проводити опитування серед громадян, щоб обрати назву вулиці?

Метою цього питання було оцінити рівень активності та залучення громадян до суспільно важливих подій. Багато респондентів (91, 4%) відповіли, що вважають за необхідне проводити такі опитування під час перейменувань вулиць. Це свідчить про їхнє прагнення брати активну участь у житті міста та бути обізнаними з сучасними назвами урбанонімів.

4. Які назви Ви переважно вживаєте в побуті?

Метою цього питання було з'ясувати, наскільки нові назви сприймаються суспільством та чи залишаються старі назви у вжитку. Більшість респондентів (71, 4%) зазначили, що вживають як колишні радянські назви, так і сучасні. Лише троє респондентів (4, 3%) відповіли, що використовують винятково старі радянські назви, решта (24, 3%) – що вживають сучасні. Це свідчить про те, що людям важко одразу перейти на нові назви, якщо все життя вони користувалися старими. Проте позитивним є те, що більшість прагне вживати сучасні назви, які вшановують українських героїв, діячів науки та культури, письменників та активних громадських діячів. Це також свідчить про бажання якнайшвидше позбутися радянських наративів та підтримувати українське

5. Чи вважаєте Ви доцільним називати вулиці на честь нейтральних назв? (Березова, Літня)?

Метою цього питання було з'ясувати, які саме назви вулиць – ті, що увічнюють важливі події та постаті, чи прості для сприйняття – є більш прийнятними для громадян. Більшість респондентів (75, 7%) вважають за доцільне називати вулиці нейтральними назвами. Це свідчить про те, що такі назви легкі для запам'ятовування та асоціюються з місцевістю.

6. Чи вважаєте Ви доцільним називати вулиці на честь закордонних топонімів?(Амстердамська, Люблінська) Чи вважаєте Ви доцільним називати вулиці на честь іноземних політичних чи культурних діячів? (Льюїса Керрола, Леона Штрінпельмана)

Метою цих питань було з'ясувати, наскільки для містян важливо зберігати власну ідентичність в урбанонімному просторі. Майже однакові результати показали, що більшість респондентів (62, 9% та 64, 3%) вважає такі назви недоцільними. Це свідчить про бажання розвивати українське та бачити навколо імена відомих українських діячів. Дехто вважає, що такі назви можуть призвести до втрати ідентичності (37, 1% та 35, 7%), адже в Україні є багато постатей, які зробили вагомий внесок у розвиток науки, культури, економіки не лише в Україні, а й у світі. Особливо у цей складний час важливо акцентувати увагу на власних досягненнях та героях, щоб поширювати знання й підвищувати обізнаність українців про свій внесок у різні сфери життя.

7. Чи відомі Вам постаті, на честь яких перейменовали вулиці?

Метою цього питання було оцінити рівень поінформованості громадян про процес перейменувань. Більшість респондентів (71, 4%) відповіла ствердно, що свідчить про їхню зацікавленість подіями сьогодення та бажання знати, на честь кого названо вулиці й чим ці люди уславилися.

8. Чи вважаєте Ви, що сучасні назви потребують пояснень?

Метою цього питання було з'ясувати, чи потрібне підвищення обізнаності громадян про нові урбаноніми. Більшість респондентів (77, 1%) вважає, що такі пояснення потрібні. Це свідчить про необхідність поширювати інформацію щодо перейменувань і підвищувати обізнаність громадян. Чим більше людей знатиме про українських діячів і культуру, тим більше вони підтримуватимуть

перейменування та надаватимуть перевагу сучасним назвам. Це також сприятиме збереженню культурної та історичної спадщини й зміцненню національної свідомості та самоідентичності.

9. На Вашу думку, серед топонімів Кривого Рогу повинно бути більше назв на честь місцевих діячів або відомих на всій території України?

Метою цього питання було з'ясувати, наскільки важливою для криворіжців є локальна ідентичність і вшанування пам'яті місцевих діячів. Більшість респондентів (55, 7%) висловила бажання бачити більше назв на честь місцевих діячів. Це свідчить про прагнення зберегти локальну ідентичність і відзначити внесок криворіжців, адже Україна багата на регіональні особливості, і кожен регіон має власну історію та культурну спадщину.

10. Які назви, на Вашу думку, потрібно перейменовувати першочергово?

Метою цього питання було визначити пріоритети громадян у питаннях деколонізації. Більшість респондентів (91, 4%) вважає, що насамперед потрібно перейменовувати радянські ідеологічні назви; менша частина (7, 1%) вважає першочерговими назви на честь радянських діячів культури, а лише одна особа (1, 4%) висловила думку про необхідність перейменування назв, пов'язаних із радянськими полководцями, космонавтами та науковцями. Це свідчить про переосмислення історичних цінностей і розуміння, що збереження таких назв лише зміцнює російську культуру в Україні. Сучасна війна показала, що українці та росіяни – різні народи, і громадяни не хочуть асоціюватися з російським. Натомість вони прагнуть розвивати власну культуру та національні цінності.

11. Якими, на Вашу думку, повинні бути сучасні назви вулиць?

Метою цього питання було визначити, яким містяни хочуть бачити урбанонімний простір міста. Більшість респондентів (42, 9%) відповіла, що це мають бути назви на честь українських діячів науки та культури; менша частина (34, 3%) – на честь українського історичного минулого; найменше – на честь українських військовослужбовців. Це свідчить про прагнення громадян відзначати досягнення українців у науці та культурі, а також сприяти створенню позитивного образу міста. Багато відповідей щодо історичних назв свідчить про

бажання відродити українську історію, розповісти її новим поколінням і протидіяти російській пропаганді.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Комплексний аналіз урбанонімів Кривого Рогу до та після перейменувань показав, що урбаноніми – це складні й водночас важливі елементи міського простору, які не лише відображають історію та культуру, а й активно впливають на формування національної ідентичності.

Лексична база перейменованих урбанонімів свідчить, що найбільшу групу становлять назви вулиць, утворені на основі онімів – 165 найменувань (60, 43% від загальної кількості), серед яких переважають антропоніми – 77 назв (28, 20%). Другою за чисельністю групою є назви відапелятивного походження – 108 одиниць (39, 56%). Структурний аналіз показав, що найбільш поширеними є однокомпонентні назви – 167 назв (61, 17% від загальної кількості). Дослідження мотивів номінації дозволило виокремити сім основних груп, серед яких домінують мотиви вшанування пам'яті видатних українців (29, 67%) та естетичні критерії (21, 97%).

Проаналізувавши вплив зміни світогляду українців на урбанонімікон Кривого Рогу, ми покласифікували 273 назви вулиць до перейменувань та дослідили маркери національної ідентичності у 273 назвах вулиць після перейменувань. Серед колишніх назв переважають урбаноніми, присвячені російським діячам культури – 116 назв (42, 49%). У сучасних найменуваннях найпоширенішим маркером національної ідентичності є спільна територія – 62 назви (22, 71%).

Проведене опитування серед 70 мешканців міста дозволило визначити ставлення громадян до процесу перейменувань і виявити основні пріоритети розвитку. Більшість респондентів (64, 3%) позитивно оцінюють перейменування, а 91, 4% підтримують необхідність проведення громадських опитувань під час цього процесу. Водночас 81, 4% вважають, що назви вулиць впливають на формування свідомості громадян, а 77, 1% переконані у

важливості пояснень сучасних назв. Більшість респондентів (55,7%) виступають за увічнення у назвах місцевих діячів, тоді як серед назв, які підлягають першочерговому перейменуванню, 91,4% респондентів назвали радянські ідеологічні. У питанні сучасних назв найбільше підтримки здобули назви на честь українських діячів науки та культури (42,9%) і українського історичного минулого (34,3%), що свідчить про прагнення містян утвердити національну ідентичність та поширювати знання про українську історію й культуру.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши **273 урбаноніми** Кривого Рогу, перейменовані після ухвалення закону про дерусифікацію та декомунізацію топонімів, ми дійшли низки висновків щодо лексичної бази урбанонімів Кривого Рогу, мотивів та принципів номінації. Також була здійснена тематична класифікація попередніх назв, що існували до ухвалення згаданого закону, і проаналізовано маркери національної ідентичності в сучасному урбаноніміконі міста.

Сьогодні урбанонімія Кривого Рогу зазнає значних змін, які впливають не лише на зовнішній вигляд міста, а й на формування суспільного сприйняття його мешканцями. Україна впевнено рухається шляхом відновлення власної історії та утвердження національних цінностей – що особливо важливо в цей складний для країни час.

1. Аналізуючи структуру урбанонімів Криворіжжя, ми поділили всі назви за двома групами: 1) відонімні назви – 165 назв (60,43% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Ганни Сугак; вул. Симона Петлюри; вул. Надії Світличної; вул. Володимира Черкасова*; 2) відапелятивні назви – 108 назв (39,56% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Кутова; вул. Вербна; вул. Сталева; вул. Заможна*.

Серед відонімних найменувань найчисленнішою виявилася група назв, утворених на основі апелятивів – загальних назв. Таких урбанонімів ми визначили 77 (що становить 28, 20% від загальної кількості), наприклад: *вул. Васильківська*, *вул. Шовковична*, *вул. Смілива*. Такі найменування є зрозумілими для більшості мешканців: вони легко сприймаються й добре запам'ятовуються. Апелятиви дають змогу формувати чіткий зв'язок між назвою та особливостями місцевості, сприяючи створенню цілісного уявлення про міський простір.

2. Досліджуючи структурні особливості перейменованих назв, ми поділили всі урбаноніми Кривого Рогу за чотирма групами: 1) однокомпонентні – 167 назв (що становить 61, 17% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Ясинуватська*; *вул. Хорольська*; *вул. Люботинська*; *вул. Пирятинська*; 2) двокомпонентні – 101 назва (що становить 36, 99% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Миколи Вінграновського*; *вул. Ганни Сугак*; *вул. Симона Петлюри*; *вул. Надії Світличної*; 3) трикомпонентні – 4 (що становить 1, 46% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Святителя Григорія Богослова*; *вул. Гетьмана Якова Шаха*; *вул. Балка Крутий Яр*; 4) чотирикомпонентні – 1 назва (0, 36%), наприклад, *вул. 77-ї окремої аеромобільної бригади*.

3. Під час аналізу чинників, що вплинули на вибір тих чи інших назв, ми виокремили сім основних мотивів номінації: 1) виробничо-господарська сфера діяльності мешканців – 22 назви (8, 05% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Агломератна*; *вул. Буровугільна*; *вул. Фермерська*; 2) увіковічнення історичної пам'яті – 30 назв (10, 98% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Геройська*; *вул. Курінна*; *вул. Кодацька*; *вул. Небесної Сотні*; 3) відновлення старих назв – 14 назв (5, 12% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Старотернівська*; *вул. Сергіївська*; *вул. Новопетриківська*; 4) назви, пов'язані з об'єктами міської інфраструктури – 15 назв (5, 49% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Дитяча*; *вул. Свято-Вознесенська*; *вул. Руданівська*; 5) природні особливості міста – 50 назв (18, 68% від загальної кількості назв), наприклад, *пров. Баитанний*;

вул. Кутова; вул. Балка Червона; вул. Балкова; 6) естетичний критерій – 60 назв (21, 97% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Сливова; вул. Господарська; вул. Жасминова; вул. Довкілля;* 7) вшанування пам'яті видатних осіб – 81 назва (що становить 29, 67% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Олени Степанів; вул. Ісмаїла Гаспринського; вул. Віталія Власова; вул. Богдана Ступки.*

Найпоширенішим серед них виявився мотив увічнення пам'яті видатних особистостей. Цю групу було розглянуто окремо і виокремлено п'ять груп назв: 1) назви, що вшановують пам'ять про діячів культури, науки, спорту – 35 назв (що становить 43, 20% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Володимира Черкасова; вул. Миколи Давидова; вул. Ільфа і Петрова; вул. Олени Теліги;* 2) назви, що вшановують пам'ять про релігійних діячів – 2 назви (що становить 2, 46% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Святителя Івана Златоуста; вул. Святителя Григорія Богослова;* 3) назви, що увічнюють пам'ять про видатних державних і військових діячів України – 20 назв (що становить 24, 69% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Мстислава Великого; вул. Павла Скоропадського; вул. Козака Рога;* 4) назви, що вшановують пам'ять учасників російсько-української війни – 21 назва (що становить 25, 92% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Романа Краковецького; вул. Романа Рибалки; вул. Миколи Ткачова;* 5) назви, що вшановують пам'ять про закордонних діячів культури – 3 (що становить 3, 70% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Ісмаїла Гаспринського; вул. Льюїса Керролла; вул. Леона Штрінпельмана.*

4. Серед назв, які підпадали змінам, було виокремлено п'ять груп: 1) урбаноніми на честь російських діячів культури – 116 назв (що становить 42, 49% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Павленка, вул. Пушкіна, вул. Рахманінова, вул. Рилєєва;* 2) урбаноніми на честь топонімів, що розташовані за межами України – 35 назв (що становить 12, 82% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Байкальська, вул. Балашовська, вул. Орловська;* 3) урбаноніми на честь російських діячів науки – 73 назви (що становить

26, 73% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Нартова, вул. Плеханова, вул. Пржевальського*; 4) урбаноніми на честь російських та радянських історичних діячів – 44 назви (що становить 16, 11% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Муравйова, вул. Пестеля, вул. Разіна*; 5) урбаноніми, що асоціюються з радянським минулим – 4 назви (що становить 1, 46% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Першотравнева, вул. Цілинна*.

5. У проаналізованих назвах було актуалізовано сім маркерів національної ідентичності: 1) спільні світоглядні орієнтири – 27 назв (що становить 9, 89% від загальної кількості назв), наприклад *вул. Рідна, пров. Вільний, вул. Гідності*; 2) спільна територія – 62 назви (що становить 22, 71% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Чонобаївська, вул. Люблінська, вул. Старотернівська*; 3) спільні досягнення – 13 назв (що становить 4, 76% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Миколи Давидова, вул. Марії Ростковської, вул. Родини Симиренків*; 4) спільне історичне минуле – 54 назви (що становить 19, 78% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Мстислава Великого, вул. Михайла Жолобова, вул. Павла Скоропадського, пров. Козака Рога*; 5) спільна культура – 45 назв (що становить 16, 48% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Богдана Ступки, вул. Івана Салка, вул. Юрія Дрогобича, вул. Івана Драча*; 6) спільна економіка – 25 назв (що становить 9, 15% від загальної кількості назв), наприклад, *пров. Рудничний, вул. Агломератна, вул. Буровугільна, вул. Ринкова*; 7) спільна релігія – 8 назв (що становить 2, 93% від загальної кількості назв), наприклад, *вул. Різдва, вул. Свято-Володимирська, вул. Свято-Вознесенська*.

6. На основі соціолінгвістичного опитування 70 респондентів віком від 16 до 72 років, проведеного в 2024 році, ми змогли оцінити ставлення криворіжців до процесу перейменувань у Кривому Розі. Більшість учасників (64,3%) висловили схвальну думку про перейменування, а 91,4% наголосили на важливості громадських опитувань у цьому процесі. Також 81,4% респондентів переконані, що назви вулиць впливають на формування громадської свідомості, а 77,1% вважають необхідними пояснення до сучасних назв. Понад половина (55,7%) опитаних підтримують увічнення у назвах імен місцевих діячів.

Водночас найбільше (91,4%) серед тих, хто пропонував, вважають за потрібне передусім перейменувати радянські ідеологічні назви. Найбільшу підтримку серед варіантів сучасних назв здобули імена українських діячів науки та культури (42,9%) й історичні українські події та постаті (34,3%), що свідчить про прагнення містян до збереження національної ідентичності та поширення знань про українську історію та культуру.

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що перейменування міського простору відіграє важливу роль у процесі деколонізації свідомості, утвердженні української національної парадигми та зміцненні культурної самобутності. У сучасних умовах війни та боротьби за незалежність цей процес набуває особливого значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук К. М. Урбанонімія Вінниці у контексті деколонізації і дерусифікації (третья хвиля перейменувань 2022 р.). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2023 № 62 Том 1. С. 13–16.
2. Андрощук К. М. Трансформація урбанонімного простору Вінниці: від радянської спадщини до сучасних тенденцій. Розвиток та удосконалення сучасних напрямів трансформації суспільних відносин: колективна монографія. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2024. С. 37–45.
3. Артюх В. Що таке історична пам'ять? Гуманізм. Трансгуманізм. Постгуманізм : матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-теоретичної конференції. Суми. С. 3–9.
4. Бучко Д. Г. Основні принципи і способи номінації поселень у галицькій землі (за даними реєстру поселень з 1670 р.). Українська мова, 2009. С. 41–51.
5. Галай О. Джерела і способи творення урбанонімів. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. 2009. Вип. 13. С. 33–36.
6. Гирич І. Б. Сучасна київська топоніміка як вияв історичної свідомості. Національна та історична пам'ять. 2013. Вип. 8. С. 133–141.

7. Герета Н. М. Ойконімія північної Хмельниччини : дис. канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Н. М. Герета. К., 2004. 209 с.
8. Гримашевич Г. І. Урбанонімія Житомира в контексті декомунізації. Мова: класичне – модерне – постмодерне: збірник наукових праць. Вип. 2. 2016. С. 53–61.
9. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
10. Ковтюх С. Соціономастичні аспекти перейменувальних процесів в Україні. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Мовознавство. 2017. Вип. 1(27). С. 160–165.
11. Кравченко Л. Антропоніми в мовному ландшафті Києва: топонімічні зміни 2014 – 2018 років. ІХ Міжнародний конгрес україністів. Мовознавство. Збірник наукових статей. Київ: НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2018. С. 371–385.
12. Кравченко Л. О. Українська ономастика: антропоніміка: навч. посібник. Київ : Знання, 2014. 239 с.
13. Кравченко Л. О., Петрів Х. В. Утвердження національної ідентичності в сучасних перейменуваннях (на матеріалі українського урбанонімікону). Мова: класичне – модерне – постмодерне. 2022. № 8. С. 37–62.
14. Кравченко Л. О., Романюк Ю. І. Перейменування вулиць і провулків у Романівському районі Житомирської області. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство. 2017. Вип. 1(27). С. 184–189.
15. Лучик В. В. Принципи й критерії номінації та відновлення історичних назв у топонімії України. Українська мова. 2009. № 4. С. 28–33.
16. Масенко Л. Т. Мова радянського тоталітаризму. Київ : Кліо, 2017. 240 с.
17. Немировська С. Перейменування вулиць м. Чернігова у світлі соціолінгвістики. Мова: класичне – модерне – постмодерне. 2020. Вип. 6. С. 115–127.

18. Офіційний веб–портал міста Кривого Рогу. Криворізький ресурсний центр. Виконавчий комітет Криворізької міської ради. URL: <https://krmisto.gov.ua>.
19. Павленко І. Я. Урбаноніми як засіб формування історичної пам'яті. Мова. Література. Фольклор. 2018. № 2. С. 58–66.
20. Петрів Х. В. Концептосфера національної ідентичності та її мовна об'єктивація в публіцистичних текстах Оксани Пахльовської: дисертація. Київ. КНУ, 2019. 312 с.
21. Про засудження комуністичного та націонал–соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : Закон України від 16.07.2019 р. № 317–VIII. Дата оновлення: 27.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317–19#Text> (дата звернення: 16.02.2024).
22. Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії : Закон України від 03.05.2023 № 3097-IX. Дата оновлення: 15.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005–20#Text> (дата звернення: 16.02.2024).
23. Про правовий статус та вшанування пам'яті учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті : Закон України від 08.04.2015 р. № 314–VIII. Дата оновлення: 27.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314–19#Text> (дата звернення: 16.02.2024).
24. Сміт Е. Д. Національна ідентичність. Е. Д. Сміт. К. : Основи, 1994. 224 с.
25. Список осіб, які підпадають під закон про декомунізацію. Офіційний вебсайт Українського інституту національної пам'яті. Жовтень 2015. URL: <https://old.uinp.gov.ua/publication/spisok-osib-yaki-pidpadayut-pid-zakon-pro-dekomunizatsiyu> (дата звернення: 30.04.2025).
26. Таранова Н. Б. Основні етапи розвитку топонімії як науки. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Географія. 2006. № 2. URL: <http://www.geograf.com.ua/>

human/akademichni–suspilno–geografichni–nauki–ta–distsiplini/462–toponimika
(дата звернення: 22.06.2019).

27. Тихоненко О. В., Підгородецька І. Ю. Структурні та словотвірні особливості годонімів Харкова. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2022 № 53 том 2. С. 22–26.

28. Тихоша В. Урбаніми міста Херсона: структурно-семантичний аспект. Граматичні читання Х: Матеріали Міжнародної науково–теоретичної конференції 16–17 травня 2019 року. Вінниця: ТОВ «Твори», 2019. С. 148–153.

29. Титаренко А. А. Місце урбанонімів у загальній класифікації онімів. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2013. № 9(2). С. 171–180.

30. Фернос Ю. І. Вплив процесів декомунізації на систему урбанонімів м. Умані. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки. 2018. № 2 (16). С. 299–305.

31. Янчишина Я. В. Лексико-семантичні та структурно-словотвірні особливості урбанонімії міста Хмельницького. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2013. Вип. 6(2). С. 281–287.

32. Яцків Р. До питання про урбаноніми Дрогобича. Рідне слово в етнокультурному вимірі: зб. наук. праць. Дрогобич: Посвіт, 2013. С. 293–297.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Список урбанонімів до та після перейменувань

У таблиці подано результати аналізу мотивів номінації 273 урбанонімів Кривого Рогу після перейменувань. Таблиця структурована за такими параметрами:

1. Назва вулиці до перейменування.
2. Назва вулиці після перейменування.
3. Мотив номінації – підстава, що зумовлює вибір назви.

№	Стара назва об'єкта топоніміки	Нова назва об'єкта топоніміки	Мотив номінації
1	Альохіна	Житня	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
2	Аргунових	Макова	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
3	Афіногенова	Садівників	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
4	Багратіона	Польових квітів	Естетичний критерій
5	Багрицького	Легендарна	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
6	Бакулева	Колекційна	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
7	Баратинського	Гвоздична	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
8	Бекетова	Андрія Грудницького	Вшанування пам'яті видатних людей

9	Беринга	Патріотична	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
10	Бестужева	Гетьмана Якова Шаха	Вшанування пам'яті видатних людей
11	Блока	Сімейна	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
12	Ваніна	Винахідників	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
13	Василенка	Звитяги	Естетичний критерій
14	Венеціанова	Нижня Антонівка	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
15	Вільямса	Дібровна	Естетичний критерій
16	Гаріна	Планетна	Естетичний критерій
17	Герцена	Віддалена	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
18	Гончарова	Гончарна	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
19	Горького	Владислава Погорілого	Вшанування пам'яті видатних людей
20	Гріна	Колодязна	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
21	Дежньова	Вадима Сотнікова	Вшанування пам'яті видатних людей
22	Декабристів	Наталки Полтавки	Увіковічення історичної та культурної пам'яті

23	Єрмолової	Кременецька	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
24	Желябова	Акордна	Естетичний критерій
25	Ісаковського	Голубова Лугула	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
26	Каракозова	Хотинська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
27	Лебедева-Кумача	Літня	Естетичний критерій
28	Лебединського	Флангова	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
29	Леонова	Берестяна	Естетичний критерій
30	Лермонтова	Проспект Центральний	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
31	Маміна-Сибіряка	Чорногорка	Відновлення старих назв
32	Менделєєва	Нарцисів	Естетичний критерій
33	Мініна	Івана Виговського	Вшанування пам'яті видатних людей
34	Муравйова	Олекси Довбуша	Вшанування пам'яті видатних людей
35	Нартова	Антонівська	Відновлення старих назв
36	Ойстраха	Горицвітна	Естетичний критерій
37	Павленка	Гостинна	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
38	Першотравнева	Великого Кобзаря	Вшанування пам'яті видатних людей
39	Пестеля	Космічна	Естетичний критерій
40	Печорська	Печерська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста

41	Плеханова	Жовтих Ірисів	Естетичний критерій
42	Пржевальського	Мрії	Естетичний критерій
43	Пушкіна	Гірничих інженерів	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
44	Разіна	Чугуївська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
45	Рахманінова	Роксолани	Вшанування пам'яті видатних людей
46	Реріха	Отаманська	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
47	Рилєєва	Гідності і Свободи	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
48	Сакко і Ванцетті	Магомета Ганієва	Вшанування пам'яті видатних людей
49	Серова	Валерія Лобановського	Вшанування пам'яті видатних людей
50	Синявіна	Наснаги	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
51	Таймирська	Новогданцівська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
52	Толстого	Василя Стуса	Вшанування пам'яті видатних людей
53	Трубецького	Грайлива	Естетичний критерій
54	Туполєва	Олега Антонова	Вшанування пам'яті видатних людей
55	Тургенєва	Культурна	Естетичний критерій
56	Тютчева	Марусі Чурай	Вшанування пам'яті видатних людей

57	Ушакова	Івана Багряного	Вшанування пам'яті видатних людей
58	Фроленка	Відпочинку	Естетичний критерій
59	Халтуріна	Єврейська	
60	Хасанська	Криштофа Косинського	Вшанування пам'яті видатних людей
61	Хмельова	Аграрна	Увіковічнення історичної та культурної пам'яті
62	Цветаєвої	Мстислава Великого	Вшанування пам'яті видатних людей
63	Челюскінців	Михайла Жолобова	Вшанування пам'яті видатних людей
64	Черепанових	Пейзажна	Естетичний критерій
65	Шарохіна	Олени Пчілки	Вшанування пам'яті видатних людей
66	Шмідта	Павла Скоропадського	Вшанування пам'яті видатних людей
67	Шокальського	Гора Благодать	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
68	Шубіна	Природна	Естетичний критерій
69	Яблочкіної	Яготинська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
70	Бебеля	Рубіновий	Естетичний критерій
71	Врубеля	Порічки	Естетичний критерій
72	Даргомижського	Козака Рога	Вшанування пам'яті видатних людей
73	Дежньова	Квітки Цісик	Вшанування пам'яті видатних людей

74	Знаменських	Натхнення	Естетичний критерій
75	Лодигіна	Сушкова Балка	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
76	Путилівський	Променевий	Естетичний критерій
77	Тропініна	Співочий	Естетичний критерій
78	Лебедева-Кумача	Базарна	Відновлення старих назв
79	3-й Сальський	Баштанний	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
80	4-й Сальський	Нескорених	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
81	Абхазька	Вишень	Естетичний критерій
82	Актюбінська	Амстердамська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
83	Аносова	Брунькова	Естетичний критерій
84	Байкальська	Миколи Ніконова	Вшанування пам'яті видатних людей
85	Балашовська	Базальтова	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
86	Бардіна	Левка Лук'яненко	Вшанування пам'яті видатних людей
87	Бехтерева	Старослов'янська	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
88	Бородіна	Кутова	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
89	Гагаріна	Університетський	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
90	Крилова	Зіркова	Естетичний критерій

91	Ландау	Балка Червона	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
92	Можайського	Вербна	Естетичний критерій
93	Нахімова	Сталева	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
94	Нежданової	Заможна	Естетичний критерій
95	Орловська	Сливова	Естетичний критерій
96	Салтикова-Щедрина	Господарська	Естетичний критерій
97	Скочинського	Героїнь	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
98	Софії Ковалевської	Балкова	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
99	Стеклова	Жасминова	Естетичний критерій
100	Стрельникова	Дениса Комара	Вшанування пам'яті видатних людей
101	Суворова	Олени Степанів	Вшанування пам'яті видатних людей
102	Тарасової	Довкілля	Естетичний критерій
103	Успенського	Ісмаїла Гаспринського	Вшанування пам'яті видатних людей
104	Ціолковського	Віталія Власова	Вшанування пам'яті видатних людей
105	Чаадаєва	Чорнобаївська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
106	Чайковського	Шевченківська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
107	Авілова		

		Богдана Ступки	Вшанування пам'яті видатних людей
108	Академіка Павлова	Козачківська	Відновлення старих назв
109	Боткіна	Олександра Шалімова	Вшанування пам'яті видатних людей
110	Брестська	Люблінська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
111	Брюллова	Івана Салка	Вшанування пам'яті видатних людей
112	Вартаняна	Євгена Коновальця	Вшанування пам'яті видатних людей
113	Верстовського	Юрія Дрогобича	Вшанування пам'яті видатних людей
114	Героїв Бреста	Геройська	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
115	Глазунова	Старотернівська	Відновлення старих назв
116	Далекосхідна	Малинівська	Естетичний критерій
117	Єлізарівський	Рудничний	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
118	Комарова (село Терноватий Кут)	Тернуватокутська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
119	Крамського	Івана Драча	Вшанування пам'яті видатних людей
120	Кренкеля	Червневий	Естетичний критерій
121	Курильська	Зеленопільська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
122	Ломоносова	Журавлина	Естетичний критерій

123	Луговського	Володимира Луговського	Вшанування пам'яті видатних людей
124	Маршака	Ботанічна	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
125	Мусоргського	Романа Шухевича	Вшанування пам'яті видатних людей
126	Опаріна	Веселий Кут	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
127	Оршинська	Рокувата	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
128	Павлодарського	Курінна	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
129	Паустовського	Миколи Вінграновського	Вшанування пам'яті видатних людей
130	Петлякова	Кодацька	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
131	Поленова	Веселі Терни	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
132	Ползунова	Новопавлівська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
133	Раєвського	Радісна	Естетичний критерій
134	Салавата Юлаєва	Червонобалківська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
135	Седова	Ганни Сугак	Вшанування пам'яті видатних людей
136	Скрябіна (селище Гірницьке)	Кузьми Скрябіна	Вшанування пам'яті видатних людей

137	Сурикова	Небесної Сотні	Увіковічнення історичної та культурної пам'яті
138	Танєєва	Агломератна	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
139	Тимірязєва	Симона Петлюри	Вшанування пам'яті видатних людей
140	Толстого	Кільцева	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
141	Треньова (селище Гірницьке)	Буровугільна	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
142	Троїцька	Троїцька	Увіковічнення історичної та культурної пам'яті
143	Ухтомського	Пляжна	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
144	Фаворського (село Новоіванівка)	Новоіванівська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
145	Флеровського	Васильківська	Естетичний критерій
146	Фонвізіна	Надії Світличної	Вшанування пам'яті видатних людей
147	Цандера	Метеоритна	Естетичний критерій
148	Цілинна	Титенська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
149	Черкасова	Володимира Черкасова	Вшанування пам'яті видатних людей
150	Чехова	Довгіївський	Назви, що підкреслюють природні особливості міста

151	Шапоріна	Шовковична	Естетичний критерій
152	Шпагіна	Смілива	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
153	Щегловського	Сергіївська	Відновлення старих назв
154	Южина	Славутська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
155	Юона	Новопетриківська	Відновлення старих назв
156	Антокольського	Орхідейна	Естетичний критерій
157	Басова	Полунична	Естетичний критерій
158	Беляєва	Ринкова	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
159	Болотникова	Фермерська	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
160	Буніна	Письменників	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
161	Вакуленчука	Лікарняна	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
162	Водоп'янова	Єгора Біркуна	Вшанування пам'яті видатних людей
163	Гагаріна	Університетський	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
164	Гаршина	Пшенична	Естетичний критерій
165	Гаршина	Пшеничний	Естетичний критерій
166	Давидова	Миколи Давидова	Вшанування пам'яті видатних людей
167	Добронравова	Шляхетна	Естетичний критерій
168	Достоевського	Романа Краковецького	Вшанування пам'яті видатних людей

169	Кокчетавська	Романа Рибалки	Вшанування пам'яті видатних людей
170	Лафарга	Гербова	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
171	Левітана	Ільфа і Петрова	Вшанування пам'яті видатних людей
172	Літке	Проїзна	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
173	Лобачевського	Гайдамацька	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
174	Мухіної	Миколи Ткачова	Вшанування пам'яті видатних людей
175	Невельська	Добра	Естетичний критерій
176	Некрасова	Хліборобів	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
177	Нестерова	Новоукраїнська	Естетичний критерій
178	Обнорського	Острова Зміїниого	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
179	Орбелі	Благодарна	Естетичний критерій
180	Павлоградська	Рідна	Естетичний критерій
181	Попова	Красвидна	Естетичний критерій
182	Разенкова	Олени Теліги	Вшанування пам'яті видатних людей
183	Сормівська	Павла Ліхмана	Вшанування пам'яті видатних людей
184	Спандаряна	Бориса Косигіна	Вшанування пам'яті видатних людей

185	Удальцова	Ясинуватська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
186	Умова	Петра Болбочана	Вшанування пам'яті видатних людей
187	Урбанського	Олександра Недзеленка	Вшанування пам'яті видатних людей
188	Хлопуші	Хорольська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
189	Чаплигіна	Добробуту	Естетичний критерій
190	Чебишева	Кавова	Естетичний критерій
191	Чижевського	Льюїса Керролла	Вшанування пам'яті видатних людей
192	Ширван-Заде	Сергія Колесника	Вшанування пам'яті видатних людей
193	Шулейкіна	Михайла Драгоманова	Вшанування пам'яті видатних людей
194	Юрія Долгорукого	Великодня	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
195	9 Січня	Марії Ростковської	Вшанування пам'яті видатних людей
196	Аляб'єва	Різдвяна	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
197	Асєєва	Балка Федорівка	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
198	Бажова	Володимира Мономаха	Вшанування пам'яті видатних людей
199	Березниковська	Березова	Естетичний критерій

200	Бутлерова	Геннадія Головкова	Вшанування пам'яті видатних людей
201	Варлена	Вільний	Естетичний критерій
202	Вересаєва	Вечірній Кут	Відновлення старих назв
203	Верещагіна	Садівнича	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
204	Вешенська	Саксаганська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
205	Вишневського	Івана Вишневського	Вшанування пам'яті видатних людей
206	Віри Панової	Лідії Гук	Вшанування пам'яті видатних людей
207	Волкова	Олега Основи	Вшанування пам'яті видатних людей
208	Грекова	Георгія Гонгадзе	Вшанування пам'яті видатних людей
209	Грибоедова	Айдарівська	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
210	Григоровича	Гідності	Естетичний критерій
211	Давидовського	Дрогобицький	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
212	Дем'янова	Миколи Бондаренка	Вшанування пам'яті видатних людей
213	Електростальська	Балка Крутий Яр	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
214	Комишанська	Родини Симиренків	Вшанування пам'яті видатних людей

215	Куликовська	Балка Сухенька	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
216	Лавочкіна	Люботинська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
217	Ладозька	Окунівка	Відновлення старих назв
218	Мусоргського	Романа Шухевича	Вшанування пам'яті видатних людей
219	Писарева	Цибульської Рудні	Відновлення старих назв
220	Писемського	Пирятинська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
221	Радищева	Географічна	Естетичний критерій
222	Саврасова	Верабівська	Відновлення старих назв
223	Сеченова	Леона Штріппельмана	Вшанування пам'яті видатних людей
224	Стасова	77-ї окремої аеромобільної бригади	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
225	Станюковича	Набережна	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
226	Сулеймана Стальського	Свято-Володимирська	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
227	Третьякова	Миколи Садовського	Вшанування пам'яті видатних людей
228	Тунгуська	Андрія Аксамитного	Вшанування пам'яті видатних людей
229	Ударна	Лівобережна	Назви, що підкреслюють природні особливості міста

230	Фігнер	Часовоярська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
231	Холмогорська	Бажанівська	Відновлення старих назв
232	Чигоріна	Струмкова	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
233	Чусівська	Петрівська	Відновлення старих назв
234	Шухова	Вапнярська	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
235	Якушкіна	Івана Брюховецького	Вшанування пам'яті видатних людей
236	Яроша	Дитяча	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
237	Аварська	Гончарства	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
238	Надії	Надії	Естетичний критерій
239	Обручева	Свято-Вознесенська	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
240	Твардовського	Гетьмана Полуботка	Вшанування пам'яті видатних людей
241	Удегейська	Любові	Естетичний критерій
242	Філіппова	Ромашкова	Естетичний критерій
243	Шаляпіна	Назарія Яремчука	Вшанування пам'яті видатних людей
244	Шпака	Лідії Колишко	Вшанування пам'яті видатних людей
245	Ярославська	Промениста	Естетичний критерій
246	Панф'орова	Балка Березувата	Назви, що підкреслюють природні особливості міста

247	Байкальська	Миколи Ніконова	Вшанування пам'яті видатних людей
248	Булавіна	Святослава Хороброго	Вшанування пам'яті видатних людей
249	Васнецова	Акторська	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
250	Гагаріна	Університетський	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
251	Гаджибекова	Мудрьона	Відновлення старих назв
252	Гафурі	Романтична	Естетичний критерій
253	Джамбула	Нестора Махна	Вшанування пам'яті видатних людей
254	Дмитра Донського	Святителя Івана Златоуста	Вшанування пам'яті видатних людей
255	Дунаєвського	Лікарська	Виробничо-господарська сфера діяльності мешканців
256	Кубанська	Руданівська	Колишні та сучасні об'єкти міського життя
257	Кузнечна	Балка Сулова	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
258	Кустанайська	Благовіщенська	
259	Лавреньова	Балка Ковальська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
260	Маяковського	Пелагеї Литвинової	Вшанування пам'яті видатних людей
261	Огарьова	Тиховодська	
262	Охотська	Івана Підкови	Вшанування пам'яті видатних людей

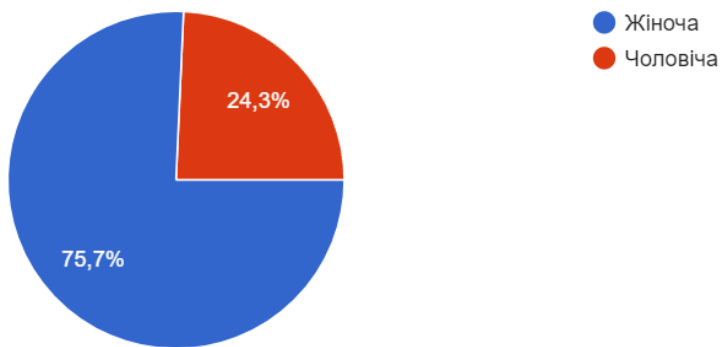
263	Пічугіна	Богдана Печенюка	Вшанування пам'яті видатних людей
264	Пришвіна	Сучасна	Естетичний критерій
265	Рубльова	Сланцева	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
266	Светлова	Григорія Синиці	Вшанування пам'яті видатних людей
267	Слепньова	Ай-Петрінська	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
268	Софії Перовської	Святителя Григорія Богослова	Вшанування пам'яті видатних людей
269	Станіславського	Українського відродження	Увіковічення історичної та культурної пам'яті
270	Упіта	Творча	Естетичний критерій
271	Федоровського	Яворівська	Естетичний критерій
272	Чигоріна	Струмкова	Назви, що підкреслюють природні особливості міста
273	Чистопільська	Галковка	Назви, що підкреслюють природні особливості міста

Додаток 2

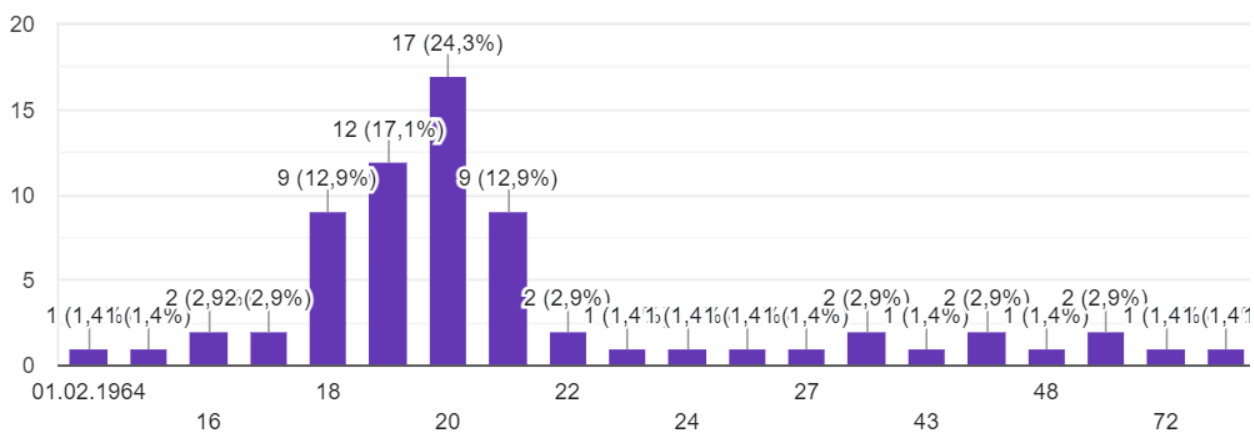
**Соціолінгвістичне опитування щодо перейменувань урбанонімів у
Кривому Розі**

1. Статистичний аналіз результатів опитування:

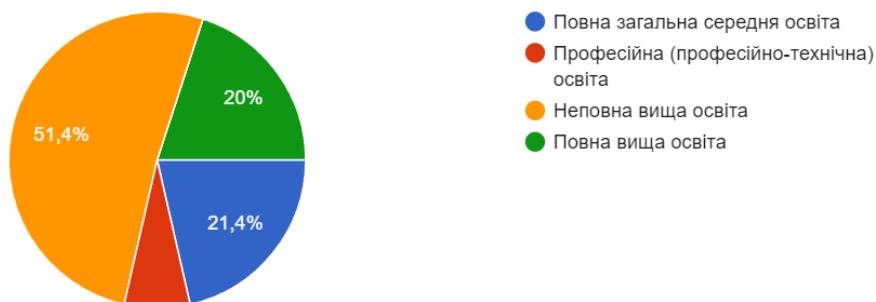
1. Стаття

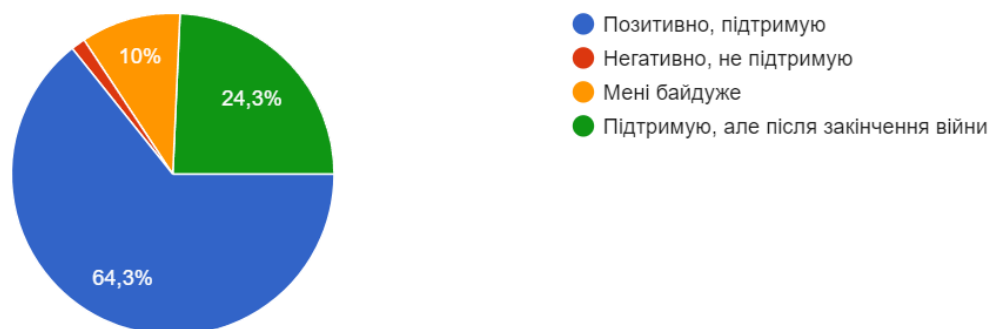
2. Вік

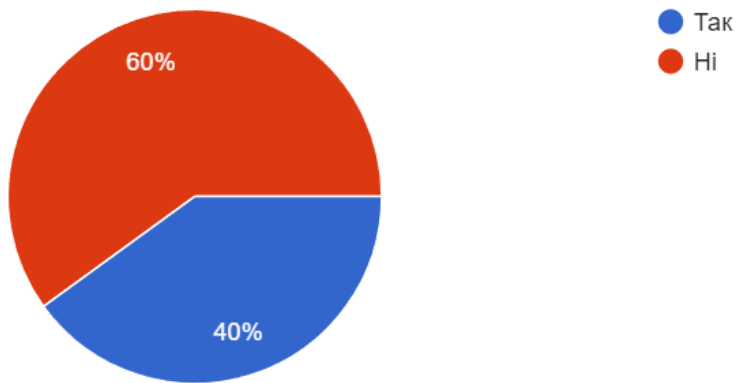
3. Рівень освіти

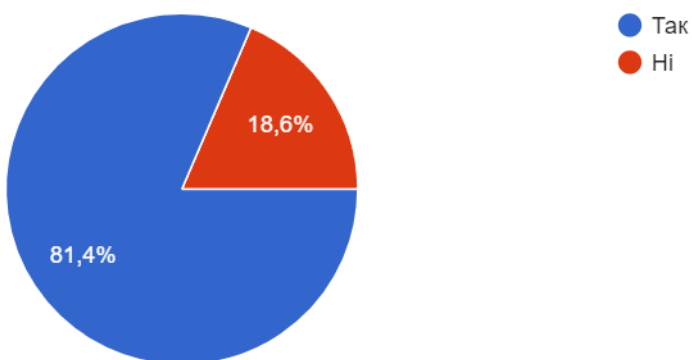
4. Як Ви ставитесь до перейменувань вулиць?

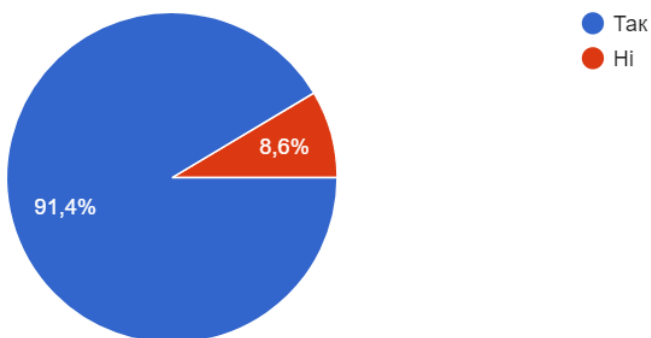
5. Чи перейменували вулицю, на якій Ви зараз мешкаєте?

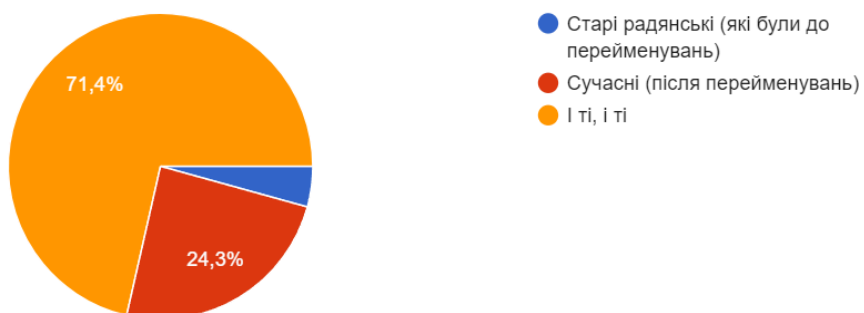
6. Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що назви вулиць впливають на формування свідомості громадян?

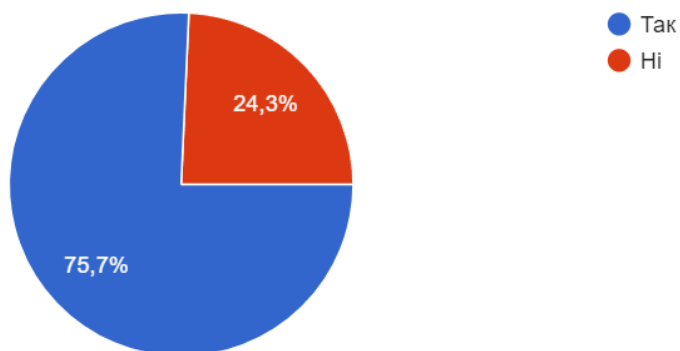
7. Чи вважаєте Ви за потрібне проводити опитування серед громадян, щоб обрати назву вулиці?

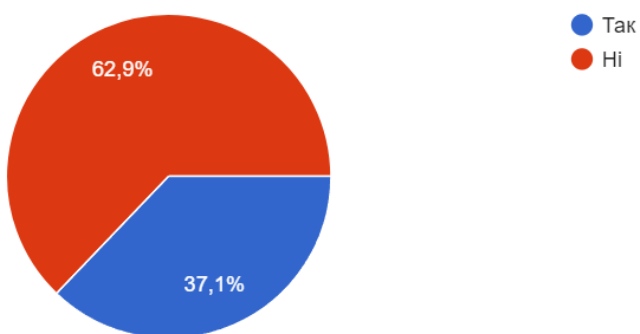
8. Які назви Ви переважно вживаєте в побуті?

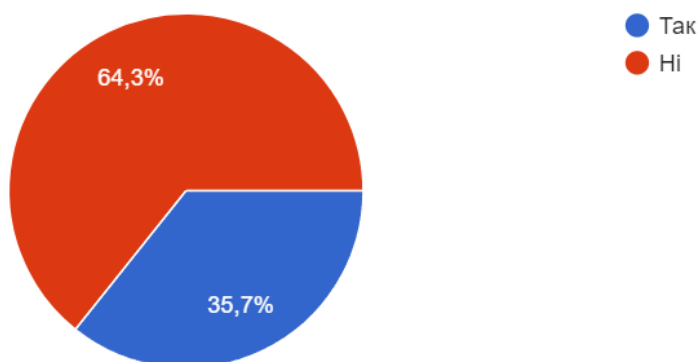
9. Чи вважаєте Ви доцільним називати вулиці нейтральними назвами? (Березова, Літня)

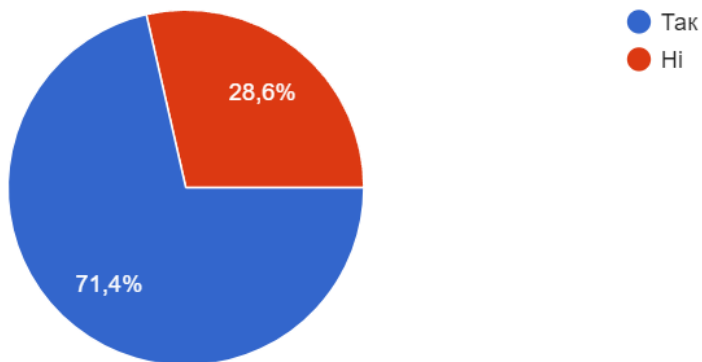
10. Чи вважаєте Ви доцільним називати вулиці на честь закордонних топонімів?(Амстердамська, Люблінська)

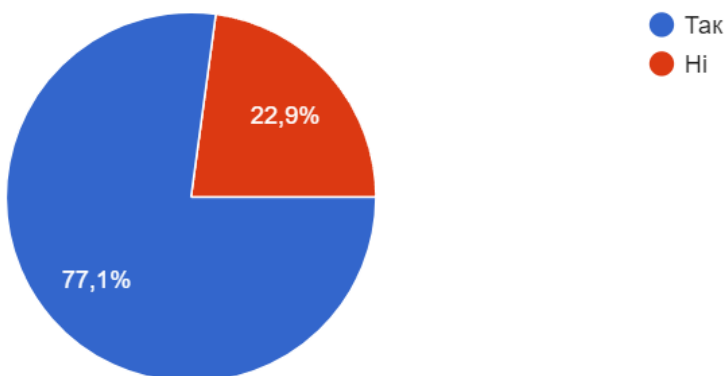
11. Чи вважаєте Ви доцільним називати вулиці на честь іноземних політичних чи культурних діячів? (Льюїса Керрола, Леона Штріппельмана)

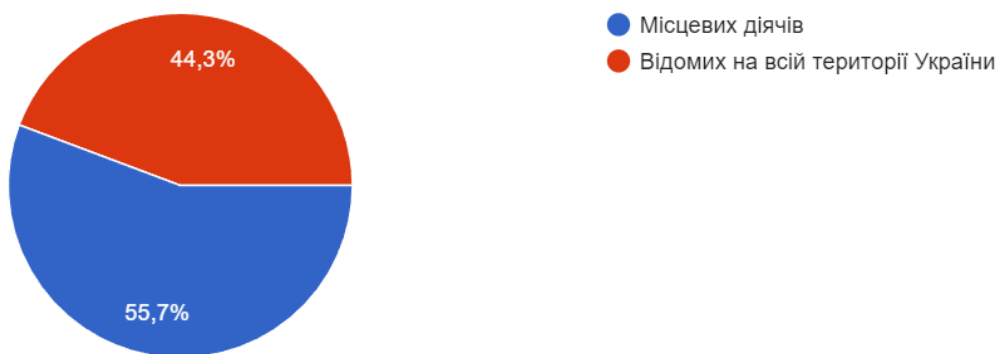
12. Чи відомі Вам постаті, на честь яких перейменували вулиці?

13. Чи вважаєте Ви, що сучасні назви потребують пояснень?

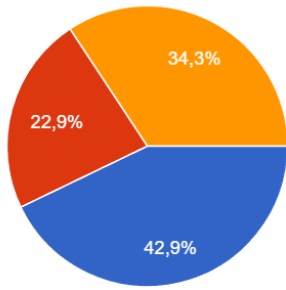
14. На Вашу думку, серед топонімів Кривого Рогу повинно бути більше назв на честь місцевих діячів або відомих на всій території України?

15. Які назви, на Вашу думку, потрібно перейменувати першочергово?

16. Якими, на Вашу думку, повинні бути сучасні назви вулиць?

- Назви, на честь відомих українських діячів культури, науки
- Назви, на честь українських військовослужбовців
- Назви, на честь українського історичного минулого

2. Параметри дослідження:

За статтю

жінок	53
чоловіків	17

За віком

14–18 років	13
18–25 років	43
25–45 років	3
45–60 років	21

За рівнем освіти

Повна загальна середня	15
Професійна (професійно–технічна)	5
Неповна вища	36
Повна вища	14

Результати опитування

Як ви ставитесь до перейменувань вулиць?

Позитивно, підтримую	45
Негативно, не підтримую	1
Мені байдуже	7
Підтримую, але після закінчення війни	17

Чи перейменували вулицю, на якій Ви зараз мешкаєте?

Так	28
Ні	42

Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що назви вулиць впливають на формування свідомості громадян?

Так	57
Ні	13

Чи вважаєте Ви за потрібне проводити опитування серед громадян, щоб обрати назву вулиці?

Так	64
Ні	6

Які назви Ви переважно вживаєте в побуті?

Старі радянські (які були до перейменувань)	3
Сучасні (після перейменувань)	17
І ті, і ті	50

Чи вважаєте Ви доцільним називати вулиці на честь нейтральних назв? (Березова, Літня)

Так	53
Ні	17

Чи вважаєте Ви доцільним називати вулиці на честь закордонних топонімів?(Амстердамська, Люблінська)

Так	44
Ні	26

Чи вважаєте Ви доцільним називати вулиці на честь іноземних політичних чи культурних діячів? (Льюїса Керрола, Леона Штріппельмана)

Так	25
Ні	45

Чи відомі Вам постаті, на честь яких перейменували вулиці?

Так	50
Ні	20

Чи вважаєте Ви, що сучасні назви потребують пояснень?

Так	54
Ні	16

На Вашу думку, серед топонімів Кривого Рогу повинно бути більше назв на честь місцевих діячів або відомих на всій території України?

Місцевих діячів	39
Відомих на всій території України	31

Які назви, на Вашу думку, потрібно перейменувати першочергово?

Радянські ідеологічні (Леніна, Червоноармійська)	64
Назви на честь відомих радянських полководців, космонавтів, науковців (Ломоносова, Гагаріна)	1
Назви на честь російських діячів культури, науки (Пушкіна, Чехова)	5

Якими, на Вашу думку, повинні бути сучасні назви вулиць?

Назви на честь відомих українських діячів культури, науки	30
Назви на честь українських військовослужбовців	16
Назви на честь українського історичного минулого	24